

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2014-2017

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Dominika Pravdová

**Prezentace žen–političek jako respondentek v hlavním
zpravodajství ČT a FTV Prima**

Praha 2017

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Michal Schuster, MBA

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL TIME STUDIES

2014-2017

BACHELOR THESIS

Dominika Pravdová

**Presentation of woman–politicians as repondents in the
main new show of ČT and FTV Prima**

Prague 2017

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Michal Shuster, MBA

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Dominika Pravdová

Poděkování

Děkuji panu magistru M. Schusterovi za čas, který věnoval mé bakalářské práci a za jeho cenné rady.

Anotace

Bakalářská práce se ve své teoretické části zabývá genderovými rolemi, stereotypy a počátky genderu v české žurnalistice. Rozebírá genderovou problematiku v televizním zpravodajství, absenci političek jako respondentek ve zpravodajství, politickou komunikaci a genderové kvóty. Praktická část na základě obsahové analýzy a následné komparace odpovídá na otázku: Jaký prostor ve vybraném televizním zpravodajství dostávají ženy-političky oproti mužům–politikům?

Klíčová slova

Gender, genderové role, genderové stereotypy, kvóty, média, muži a ženy, politická komunikace, televize, televizní zpravodajství, ženy v politice.

Annotation

A theoretical part of this thesis deals with gender roles, stereotypes and the beginnings of gender in czech journalism. It analyses gender issues of television news, absence of politicians as respondents in the news, political communication and gender quotas. A practical part based on content analysis and subsequent comparison answers the question: How much space in selected television news programme do women-politicians get in comparison to men-politicians?

Keywords

Gender, gender roles, gender stereotypes, media, men and women, political communication, quotas, television, television news, women in politics.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 GENDER V ČESKÉ ŽURNALISTICE	11
1.1 Vymezení pojmu Gender	11
1.2 Role žen a mužů v různých etapách historie.....	14
1.3 Počátky genderu v české žurnalistice	16
2 GENDER V TELEVIZNÍM ZPRAVODAJSTVÍ	19
2.1 Genderová problematika v televizním zpravodajství	19
2.2 Genderové stereotypy v médiích	22
2.3 Absence žen–politických v televizním zpravodajství.....	24
3 POLITICKÁ KOMUNIKACE VE ZPRAVODAJSTVÍ	28
3.1 Vymezení pojmu politická komunikace	28
3.2 Politici a političky v televizním zpravodajství	31
3.3 Genderové kvóty.....	33
PRAKTICKÁ ČÁST	37
4 SLEDOVANÉ JEVY A ČASOVÝ ROZSAH PRŮZKUMU	37
4.1 Vymezení výzkumného cíle.....	37
4.2 Otázky a hypotézy	39
4.3 Charakteristika výzkumného vzorku a jeho metodika.....	40
5 ANALÝZA ZASTOUPENÍ ŽEN–POLITIČEK V TELEVIZNÍM ZPRAVODAJSTVÍ ČT1 A FTV PRIMA.....	43
5.1 Analýza zastoupení žen a mužů ve zpravodajství	43
5.2 Výsledky analýzy žen–politických jako respondentek v ČT1 a FTV Prima.....	44
5.3 Výsledky analýzy kategorií jednotlivých respondentů v televizním zpravodajství.....	46

5.4	Interpretace a diskuse výsledků	49
	ZÁVĚR	52
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	54
	SEZNAM ZKRATEK	56
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	57
	SEZNAM PŘÍLOH.....	58

ÚVOD

Postavení žen ve společnosti se v průběhu staletí měnilo. Dříve byly ženy podřízeny mužům a jejich práva a povinnosti byly jasně definovány. Mezi hlavní činnosti žen patřila péče o domácnost a rodinu. V každé společnosti existuje řada vzorců, jak by se ženy a muži měli chovat. Zatímco tělesná stavba neboli pohlaví se nemění, tedy je na první pohled zřejmé zda jde o muže nebo ženu, termín gender neboli rod se mění v různých etapách historie a různých společnostech. Gender má tedy vliv na to, jak se ženy oblékají a jak se chovají ve společnosti. Dnes se ženy a muži stali ve většině demokratických zemí rovnoprávnými partnery. V některých oblastech je rovnoprávnost pouze zdánlivá. Mluvím především o politické oblasti a rozhodovacích procesech, v nichž je žena zastoupena minimálně. Nedostatek žen v politice, poté vyvolává nejen nerovnoprávnost mezi politiky a političkami, ale i to, že nejen média, ale i společnost považují politiku za jednoznačně mužskou práci. Média, která jsou zrcadlem společnosti, by se i přes nedostatek žen v politice, měla snažit o rovnoprávnost ve výstupech politiků a političek ve zpravodajství.

Téma své bakalářské práce jsem si zvolila proto, že je stále aktuálním předmětem diskusí nejen v naší společnosti, ale i v ostatních zemích Evropské unie. Zajímalo mě, zda se role žen v politice vyvíjí směrem ke zvýšení rovnoprávného zastoupení obou pohlaví. Inspirací mi byla obsahová analýza společnosti Media Tenor z roku 2010, která se kromě jiného zabývala výskytem žen jako respondentek v hlavním televizním zpravodajství.

Cílem mé práce je analyzovat a popsat, jaký prostor mají ženy–politčky jako respondentky v televizním zpravodajství. Evropská unie vydala několik nařízení pro členské země, které by se měly snažit dát prostor ženám v rozhodovacích pozicích a snažit se nerovnosti minimalizovat. Vláda v České republice schválila v červenci roku 2016 *Akční plán pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích na léta 2016–2018*. Do tohoto plánu zasahuje i politická sféra titulem *Úkoly pro oblast politiky*. Do této oblasti spadá nejen současný stav žen v politice, ale i úkoly, které mají jejich postavení zlepšit. Jedním z úkolů je například vytvoření manuálu pro politické strany a hnutí k podpoře rovnosti žen a mužů. Ve své práci jsem využila také informace z internetových stránek Genderstudies.cz a neziskové organizace Fórum 50 %, které se

této problematice dlouhodobě věnují a snaží se upozorňovat na nerovnoprávnost žen a mužů ve společnosti.

Při zpracování teoretické části své práce jsem čerpala z knih, které se zabývají genderovou problematikou. Dále jsem zužitkovala knihy o masové komunikaci a zpravodajství, které pojednávají nejen o stereotypch v médiích, ale i o jejich prezentaci. V závěru teoretické části jsem využila dvě odborné knihy doporučené v hodinách politické komunikace. K tomuto tématu bylo již vydáno mnoho odborných publikací, a proto jsem neměla problém s nalezením vhodných pramenů.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Celkem obsahuje pět kapitol. Tři kapitoly se věnují části teoretické a další dvě kapitoly části praktické. V první kapitole s názvem Gender v české žurnalistice se zabývám vymezením pojmu gender a jeho historií, genderem v české společnosti a v médiích. V druhé kapitole s názvem Gender v televizním zpravodajství poukazuji na definici stereotypů a jejich zobrazování médii, dále na genderovou problematiku v televizním zpravodajství a reprezentaci žen v médiích. Poslední kapitola v teoretické části má název Politická komunikace ve zpravodajství. V této kapitole defínuji politickou komunikaci jako takovou, výskyt politické komunikace v médiích díky politikům a političkám a na závěr uvádím genderové kvóty.

Praktická část je rozdělena do dvou kapitol. V první kapitole popisuji, co budu zkoumat, dále zvolené hypotézy, výzkumný vzorek a metodiku. Jako výzkumnou metodu jsem použila obsahovou analýzu a komparaci. Pro svůj výzkum jsem zvolila hlavní zpravodajské relace - veřejnoprávní televizi ČT1 a komerční televizi FTV Prima. Druhá kapitola praktické části představí výsledky výzkumu a potvrdí nebo vyvrátí moje hypotézy.

1 GENDER V ČESKÉ ŽURNALISTICE

Rozdíl mezi muži a ženami vnímá na první pohled každý z nás. Muž a žena mají stejnou základní stavbu těla. K vymezení pohlaví bereme v úvahu fyziologické podmínky, jako jsou chromozomy, vnější a vnitřní genitálie apod. To, že se narodíme jako muž nebo žena neznamena, že se jako toto pohlaví budeme i tak chovat, cítit a zařazovat do společnosti. Biologie hraje totiž minimální roli v genderové identitě. Predispozice k mužské či ženské genderové identitě má proces kulturního učení.

Genderová identita se vytváří brzy a nelze ji obvykle změnit. To, že se chlapci identifikují s muži a dívky se ženami, vede k tomu, že se vytváří normální mužská i ženská genderová identita. Může docházet i k tomu, že se chlapec identifikuje se ženou a to vyvolává pravděpodobnost odchylek. V následující kapitole si rozebereme podrobněji význam genderu a hlubší pochopení v otázce mužů a žen.

1.1 Vymezení pojmu Gender

V této práci se budeme často setkávat s pojmem gender, který je v současnosti stále více diskutovaným tématem, ale pro většinu lidí může být pojmem neznámým. Gender je anglický termín, který v českém jazyce překládáme jako „rod“. Často se zaměňuje slovo pohlaví a rod. Zatímco pohlaví je biologický termín, který má pevně dané biologické podmínky, rod neboli gender je psychologicky kulturní termín. Iniciátorkou tohoto rozlišení pojmů rod a pohlaví, byla francouzská filozofka a spisovatelka Simone de Beauvoir. Někdy nazýváme gender také jako sociální pohlaví. Vymezení termínu gender se liší v různých kulturách, časech a daných historických etapách vývoje společnosti.

Ve slovníku sociologických pojmů je slovo gender definováno: „Soubor charakteristik rozlišující mezi mužskými a ženskými vlastnostmi. Gender vyjadřuje myšlenku, že pokud jde o sociální chování, lidi se jako muži a ženy nerodí, ale musí se

do značné míry naučit jako muži a ženy jednat. Existuje řada vzorců chování, které jsou ve společnosti považovány za typicky mužské nebo ženské. Jaké chování je biologicky podmíněno a co je výsledkem kulturního vývoje společnosti, je předmětem studií v oblasti sociobiologie, gender studies a feminismu.“¹

Podle profesorky sociologie Ann Oakleyové, která ve své knize *Pohlaví, gender a společnost* uvádí, že gender je většinou definován sociální institucí, neboli, je viditelný jako suma vlastností včetně chování, způsobu řeči, oblečení, výběru témat ke konverzaci atd. Gender je tedy oproti pohlaví stále vidět. Pokud gender a pohlaví jsou ve shodě, je jedinec heterosexuální, pokud nejsou ve shodě, je jedinec transsexuální. Z toho vyplývá, že gender nemusí vždy odpovídat pohlaví.²

Pojem gender vzniká v průběhu socializace jedince. Již od narození je novorozenec klasifikován podle pohlaví, získává určitý gender a začíná se u něj proces učení genderové role. V porodnicích hned po narození padají většinou poznámky o jeho vzhledu a chování stereotypně podle pohlaví. V nemocnicích mají někde dokonce i barevně odlišené postýlky nebo příkrývky. Genderová role je souborem určitých pravidel, která zaručují určité typy chování pouze ženám a jiné pouze mužům. Základní dominantou genderové role je genderová identita. To je nezávislá kulturní proměnná, která se v jedinci vyvíjí během prvních dvou let života. Vývoj genderové identity ovlivňuje relativní moc rodičů, tedy to, jak se o děti starají.

V knize *Pohlaví, gender a společnost* se uvádí: „Genderové role a genderovou identitu si dítě neosvojuje mechanicky od rodiče, ale tím, že se s ním různými způsoby identifikuje. V zásadě se dítě chce rodiči podobat a to je motivuje, aby se chovalo stejně jako on. Dítě se zařazuje do stejné skupiny ke stejnému genderu jako rodič, a tím iniciuje určité mechanismy chování, zprvu nevědomě a později vědomě.“³

Z hlediska sociologie od čtyřicátých do šedesátých let mělo velký vliv v otázce genderu paradigma strukturálního funkcionalismu. Tento model myšlení zobrazoval společnost jako stabilní, uspořádaný systém, jehož členové sdílejí stejný soubor hodnot,

---

¹ JANDOURAK, J. *Slovník sociologických pojmů*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 93. ISBN 978-80-247-3679-2.

² Oakleyová, A: *Pohlaví, gender a společnost*. 1.vyd. Praha: Portál, 200, s. 123. ISBN 80-7178-403-6.

³ Oakleyová, A: *Pohlaví, gender a společnost*. 1.vyd. Praha: Portál, 200, s. 135. ISBN 80-7178-403-6.

přesvědčení a očekávání. V knize *Ženy, muži a společnost* se dočteme, že toto paradigma vidělo ženy a muže odlišně z hlediska biologie. Tyto odlišnosti vedly ke vzniku odlišných genderových rolí. Role žen a mužů jsou tedy protikladné, ale vzájemně se mohou doplňovat. Protože jsou tyto role produktem přírody, jejich změny jsou buď marné, nebo v horším případě mohou poškodit jako celek společnost.⁴

Strukturální funkcionalismus nebyl jediný, který se snažil v otázce genderu přinést nové poznatky. V knize *Ženy, muži a společnost* nalezneme i jeden z dalších modelů myšlení, kterým je feministická sociologie. „Gender je kategorií spíše společensky utvářenou nežli přirozenou. Utváří se v kontextu určité společenské a ekonomické struktury a přenáší a reprodukuje se procesem sociálního učení.“⁵

Výchova mužů a žen se od útlého dětství značně od sebe liší. U žen převládají vlastnosti spojené s péčí o rodinu, tedy vlastnosti jako citlivost a umění naslouchat. Tento úsudek má za následek, že ženy nemají možnost ukázat své schopnosti v jiném netradičním odvětví. Muži mají oproti ženám větší možnost výběru budoucnosti a přisuzují se jim vlastnosti vhodné pro veřejnou sféru. Existuje i odlišný způsob projevu a komunikace žen a mužů. Ženy mají tendenci mluvit tišším hlasem, jejich projev není dostatečně důrazný. Ženy musejí stále čelit různým předsudkům.

Český statistický úřad uvádí tuto definici: „Genderové stereotypy: zjednodušující a zaujaté předpoklady týkající se vlastností, názorů a rolí žen a mužů ve společnosti, v zaměstnání a rodině. O mužích se například stereotypně předpokládá, že nikdy nepláčou, jsou nepořádní, agresivní a soutěživí. Ženám se naopak paušálně přisuzuje citlivost, empatie, pořádkumilovnost a poddajnost. Zevšeobecňování mužských a ženských vlastností může často vést k diskriminaci těch, kdo svým chováním vybočují z daného stereotypu (např. tlak na chlapce a muže, kteří mají zájem o tzv. ženské aktivity či péči o dítě a naopak).“⁶

Genderové stereotypy jsou tedy zjednodušující popisy toho, jak má vypadat femininní žena nebo maskulinní muž. Genderový stereotyp může být pozitivního

---

⁴ RENZETTI, C. M. a CURRAN, D. J. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003, s. 29. ISBN 80-246-0525-2.

⁵ RENZETTI, C. M. a CURRAN, D. J. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003, s. 29. ISBN 80-246-0525-2.

⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Gender: Základní pojmy*. © 29.2.2016b [cit. 2016-11-29]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/gender/gender_pojmy

i negativního charakteru. Každá společnost předepisuje lidem určité vlastnosti, způsoby chování a vzorce vzájemné interakce v závislosti na jejich pohlaví. Tyto předpisy jsou zakotveny ve společenských institucích, jako je například hospodářství, vzdělávací systém, náboženství apod. Institucionalizované vzorce genderové diferenciaci označujeme jako pohlavně – genderový systém. Tyto systémy se liší napříč kulturami a historií.⁷

V následující podkapitole se budeme zabývat rolí žen a mužů v různých etapách historie. Ženy a muži byli a stále jsou odlišně vychováváni, dostává se jim odlišné podpory ve způsobu a stylu komunikace a mají jiné zkušenosti a vzory.

1.2 Role žen a mužů v různých etapách historie

Role žen a mužů se lišila v různých obdobích minulosti. Pokud nahlédneme na představu genderových rolí antických filozofů Platóna a Aristotela, zjistíme, že Platón ve svém díle *Timaios* zobrazuje ženy jako druhotné. Muži podle něho přišli na svět první a měli možnost zvolit si život podle svého, volit si své schopnosti, jak reagovat na své dojmy, pocity, ale také umět naložit s emocemi. Muž, který selže ve svém životě, se narodí podruhé jako žena. Ženy byly tedy podle Platóna méně dokonalé než muž. Tento náhled na ženy se střetává s dalším z Platónových názorů o ženách v jeho díle *Ústava*, kde ženy se mohou stát vládci stejně jako muži. Za tento názor byl kritizován Aristotelem, který rozdílnost žen a mužů viděl v utváření jejich těl.

V díle *Úvod do gender studies* se dozvíme, že Aristoteles vidí ženy následovně: „Předpokládá, že ženské tělo je méně kvalitní než mužské, protože je propustnější, pórovitější a kypřejší (méně konzistentní) než mužské, které je pevné a soudržné. Pórovitost ženského těla považuje za důsledek toho, že tělo žen je chladnější a obsahuje více vody. Aristoteles vycházel z hypotézy, že vyšší teplo mužského těla dokáže lépe

---

⁷ RENZETTI, C. M. a CURRAN, D. J. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003, s. 20,21. ISBN 80-246-0525-2.

zpracovat potravu, kterou muž přijímá, a právě to způsobuje, že muž potravu přemění na svaly, kdežto žena ne.“⁸ Žena je podle Aristotela nevyvinutý muž a mezi její typické vlastnosti patří hádavost a žárlivost.

Zajímavý náhled na rodovou identitu ženy nalezneme i v samotné bibli. Ve *Starém zákoně* se nahlíží na ženy jako na majetek. Byly hodnoceny jako matky a poukazuje se i v mnoha příbězích na znásilnění žen jako na jednu z možností jak získat manželku. Naopak nový náhled na ženy se objevuje v *Novém zákoně*, kde ženy byly apoštolkami, prorokyněmi a misionářkami. Autorka Z. Kalnická uvádí: „Také hodnoty, které Ježíš hlásal, jako láska, radost, mírnost, trpělivost, laskavost, odpuštění, dobrota a jemnost byly spíše hodnotami „femininními“.“⁹

Rodová identita žen se vyvíjela postupně a vzbuzovala v každém století mnoho otázek. V období osvícenství přispěl svými myšlenkami spisovatel J.J.Rousseau, který ve svém díle *Emil čili o výchově* zobrazuje dvojí lidskou přirozenost, tedy mužskou a ženskou. Poukazuje na to, že muž Emil je zrozen dvakrát, kdy podruhé je zrozen do společnosti, zatímco žena je zrozena pouze jednou. Žena Žofie nepotřebuje mít vzdělání, je předurčena být matkou. V tom, v čem jsou si žena a muž podobní, jsou si rovni, ale naopak v odlišnosti je nelze srovnávat. J.J.Rousseau se přiklání stejně jako Aristoteles ke kritice Platóna v jeho názoru na ženy jako na vládkyně.

Filozofka Simone de Beauvoir ve svém stěžejním díle z roku 1949 *Druhé pohlaví*, uvádí, že ženy byly odjakživa brány jako nepodstatné jako ty „Druhé“. „Předpokladem toho, aby se ženy zbavily pozice „té Druhé“, je podle autorky nutnost získat finanční nezávislost, vstoupit do veřejné sféry, zbavit se vnucených sebeinterpretací a mít legitimní možnost odmítnout instituci manželství a mateřství.“¹⁰ Překlad tohoto díla do českého jazyka se stal stěžejním pro otázku českého feminismu.

Neměli bychom opomenout ani tři výrazné vlny feminismu neboli vlny ženského hnutí. Proč samotné ženské hnutí vznikalo, zapříčinila situace žen ve společnosti. Žena se měla vzdát své seberealizace. Ženy se stávaly součástí image svého

---

⁸ Kalnická, Z: *Úvod do gender studies. Otázka rodové identity*. Opava: Slezská univerzita, 2009, s. 24. ISBN 9788072485284.

⁹ Kalnická, Z: *Úvod do gender studies. Otázka rodové identity*. Opava: Slezská univerzita, 2009, s. 29. ISBN 9788072485284.

¹⁰ Kalnická, Z: *Úvod do gender studies. Otázka rodové identity*. Opava: Slezská univerzita, 2009, s. 67. ISBN 9788072485284.

muže, a proto ženské hnutí se snažilo reagovat na tyto nevýhody. V názorech, kdy první vlna feminismu začala, se mnozí autoři liší. Někdo se přiklání k tomu, že první vlna začala po Velké francouzské revoluci a druzí vidí začátek feminismu od první poloviny 19. století. Druhá vlna se datuje od 60. let 20. století a třetí vlna pak od 90. let 20. století. Původně byl feminismus hnutím napůl emancipovaných, vzdělaných žen, později se stal součástí širšího ženského hnutí.

První vlna feminismu se zrodila ve Spojených státech amerických, kde vzniklo v roce 1848 první organizované hnutí za svobodu a práva žen. První vlna se především snažila o volební právo pro ženy a rovný přístup ke vzdělání. Tyto cíle se jim postupně vyplnily a volební právo pro ženy se začalo zavádět v různých dalších zemích. Konec první vlny se datuje ve třicátých letech 20. století.

Druhá vlna feminismu si kladla oproti první vyšší nároky. Ženy chtěly dostat možnost seberealizace, přístup ke všem profesím, možnost potratu a zaměření na sebe.

Třetí vlna přinesla zakládání kateder gender studies na univerzitní půdě, dále začaly vycházet odborné časopisy o gender studies. Toto období je někdy nazýváno jako postfeminismus.

V průběhu několika let došlo ke změně náhledu na role žen a mužů ve společnosti. Ženy chápou především tento pokrok v dosažení rovnoprávnosti. Žena se stala dominantnější, nezávislejší a soběstačnější. S tímto pozitivním posunutím, ale můžeme vidět střetávající se dvě role žen a to je role mateřská a role profesní. Mužům tento posun nic nepřinesl, naopak ztratili svou dříve jistou dominanci. Ve třetí podkapitole si připomeneme začátky genderu v České republice pro bližší pochopení a vymezení místa žen v naší společnosti.

1.3 Počátky genderu v české žurnalistice

Počátky českého feminismu se vyznačují svojí umírněností, nebyl namířen proti mužům, ale ženy se snažily o lepší postavení v občanském životě. V knize *Česká média a feminismus* se dočteme, že v ženské otázce sehráli důležitou roli i dva muži, byli to

Vojta Náprstek a T. G. Masaryk. V. Náprstek zastával myšlenku, že pokud ženy budou mít dostatek času a možností rozvíjet svůj intelekt, bude z toho mít prospěch celá společnost. T. G. Masaryk zastával názor, že žena a muž jsou si rovni. Ženskou otázku považoval za sociální.¹¹

Mezi významné feministky, které se zasloužily na přeměnu společnosti u nás, můžeme zařadit Magdalenu Dobromilu Rettigovou, Karolinu Světlou, Elišku Krásnohorskou, Boženu Němcovou, Alici Masarykovou, Miladu Horákovou a Františku F. Plamínkovou.

Střediskem českých žen, které se snažily o vzdělávání a emancipaci, se stal Český výrobní spolek, založený roku 1863. Na tomto založení se podílela M. P. Riegrová, dcera historika F. Palackého a manželka politika F. L. Riegra. Ve stejném roce vznikla Městská dívčí škola v Praze.

Média v České republice začala otázku ženského hnutí více zobrazovat až od roku 1991, kdy vzniklo Centrum pro gender studies, sloužící jako knihovna, vzdělávací a přednáškové středisko. Zakladatelkou byla paní doktorka Jiřina Šiklová. Bohužel brzy po vzniku centra se ukázalo, že česká společnost není připravena řešit otázku ženského hnutí. Do té doby nebyla tyto témata součástí veřejného diskurzu. I ženské časopisy jako např. *Vlasta*, vycházející od roku 1946, se pojmu feminismus vyhýbaly.

Jako prvotní zdroj reflexe feminismu ve zpravodajství sloužil Zpravodajský servis československý, později Česká tisková kancelář. Nejvíce zpráv o ženách se objevovalo vždy kolem 8. března v souvislosti s tradičními oslavami MDŽ. Rozhodujícím pro nárůst informací byl poté rok 1995, kdy se konala Světová konference OSN o ženách.

Česká republika se poprvé zapojila do řešení problematiky zobrazování žen a mužů v médiích, v roce 1995, kdy se konalo 23. zvláštní zasedání Valného shromáždění OSN v Pekingu. Z tohoto zasedání vzešla *Pekingská akční platforma*, která si klade za cíl posílení postavení a práv žen. Dokument obsahuje celkem dvanáct kritických oblastí diskriminace žen, ke kterým je vypracovaný určitý strategický plán. Mezi tyto oblasti patří mimo jiné i oblast ženy a média, kde se upozorňuje na fakt, že

---

¹¹ Osvaldová, B. *Česká média a feminismus*. Libri, 2004, s. 23,26,28. ISBN 80-7277-263-5.

sice ženy jsou zapojovány do práce v odvětví elektronických komunikací, ale pouze na nízkých pozicích, kde nemusejí o ničem rozhodovat. Ženy podle tohoto dokumentu jsou vyobrazovány v médiích negativně a slabě. Média často ukazují stereotypy žen. Pekingská akční platforma se proto snaží postavení žen v médiích zlepšit, posílit a usiluje o rovnováhu žen a mužů nejen při jmenování do vedení.¹²

Česká republika se v mnoha mezinárodních dokumentech zavázala prosazovat genderovou rovnost. Podle Českého statistického úřadu od roku 1998 se v České republice zabývá problematikou rovnosti mužů a žen Rada vlády pro lidská práva. Usnesením vlády České republiky ze dne 12. listopadu 2014 č. 931 byl schválen první střednědobý rámcový vládní dokument pro uplatňování politiky rovnosti žen a mužů v České republice, který definuje základní priority a cíle až do roku 2020. Mise této strategie, kterou se dočteme v dokumentu *Strategie pro rovnost žen a mužů*, usiluje o spravedlivou dělbu zdrojů, rovné postavení a vyrovnanou účast žen a mužů ve všech sférách na všech úrovních společenského života, a o dosažení jejich stejné viditelnosti, důstojnosti a uznání ve společnosti. Podpora genderové rovnosti podle vládního dokumentu přispívá k posílení spravedlnosti ve společnosti, k podpoře ochrany lidských práv, rovných příležitostí pro všechny, nediskriminace, k ekonomickému růstu, dodržování právního pořádku ČR aj...¹³

---

¹² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Gender: Historie – Historie genderové problematiky v ČR [online]. © 29.2.2016a [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/gender/gender_hist-historie_genderove_problematiky_v_cr

¹³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Gender: Historie – Historie genderové problematiky v ČR [online]. © 29.2.2016a [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/gender/gender_hist-historie_genderove_problematiky_v_cr

2 GENDER V TELEVIZNÍM ZPRAVODAJSTVÍ

Média tvoří významnou součást našeho každodenního života a jsou hlavním zdrojem informací. Pojem médium vychází z latiny a znamená v překladu prostředek, zprostředkující činitel nebo prostředníka. Obory věnující se projevům sociální a mezilidské komunikace, označují pojmem médium neboli média to, co zprostředkovává někomu nějaké sdělení, tedy médium komunikační.

Televizní zpravodajství má audiovizuální jazyk. Laicky řečeno je určeno pro oči a uši diváka. Výrazové a vyjadřovací prostředky lze rozdělit na složku obrazovou a složku zvukovou. Tyto dvě složky by se měly vzájemně doplňovat, tak aby např. zvuk dostal smysl na základě obrazu. V podkapitole s názvem Genderová problematika v televizním zpravodajství si vymežíme časté stereotypy, které nám média ukazují.

2.1 Genderová problematika v televizním zpravodajství

Nejprve se krátce podívejme na historii televizního vysílání, které bylo zahájeno 1. května 1953, v Československé televizi, z vysílače umístěného na Petříně v Praze. Od 25. února 1954 se pak začalo vysílat pravidelně. Dnešní Česká televize vznikla 31. 12. 1992. Barevné televizní vysílání začalo od roku 1972. Česká republika má duální systém televizního vysílání. Rozumíme tím komerční média a média veřejné služby. Česká televize je televize veřejné služby. V současnosti je generálním ředitelem ČT pan Petr Dvořák, který jako ostatní generální ředitelé byl zvolen na šestileté období. Kontrolním orgánem České televize je Rada české televize. Mezi soukromé televize patří v České republice FTV Prima, Nova aj.

Pro lepší pochopení této kapitoly, je nutné říci, že televize disponuje určitými specifickými znaky. Už jsme si řekli, že televize má audiovizuální jazyk, mnoho diváků tedy může vnímat to, co se objeví na obrazovce, jako nevyvratitelnou realitu. Toho se dá v televizi samozřejmě dobře zneužít. Obrazová informace má na nás poměrně větší

vliv než např. rozhlas, který je šířen pouze zvukovou složkou. Tudiž pokud televize obsahuje kromě obrazové složky i zvukovou, je nutné říci, že recipienti nejvíce vybírají právě televizi oproti rádiím nebo tisku.

Podle pana magistra P. Verneru: „Dnešní pojem televize zahrnuje technický komunikační prostředek, dále samotný soubor specifických žánrových sdělení, konečně též instituci, např. ČTV, NOVA, PRIMA. Společnost UNESCO rozeznává televizní organizace vládní (governmental), veřejné (public) a komerční (commercial).“¹⁴

Podle knihy *Zpravodajství v médiích* je účelem televizního zpravodajství je sdělovat fakta ve vizuálně akustických záběrech. Od zpravodajského příspěvku v televizi se požaduje, aby byl jasný, stručný, hutný, větný a přesný. U zpravodajských televizí se zpravodajství vyznačuje maximální mírou aktuálnosti a pohotovosti danou současnými technologickými možnostmi při zprostředkování audiovizuálních informací. K nejfrekventovanějším formátům současné televizní zpravodajské produkce patří krátké zpravodajské pořady a hlavní zpravodajské relace.¹⁵

Hlavní zpravodajské relace jsou zařazované zpravidla na začátku večerního programového bloku. Mají ustálenou a formální a grafickou podobu, jednotné barevné vidění, znělky atd.

Pan doktor filozofie Tomáš Trampota ve své knize s názvem *Zpravodajství* píše: „Zpravodajství kontinuálně přináší reprezentace rodů. Reprezentace rodu v obsahu zpráv je jen jednou z úrovní zkoumání vztahu rod a zpravodajství. Z hlediska rodu můžeme zkoumat také vlastnictví zpravodajských médií, zastoupení rodů v redakcích, rozdíly v profesní identitě a rozdíly narativních forem.“¹⁶

Zpravodajství má sklon reprezentovat ženy nejčastěji jako anonymní například jako ženy v domácnosti, spotřebitelky, sousedky nebo matky. Nevyrovnaná reprezentace žen ve zpravodajství vyvolává stále mnoho otázek. Kromě nerovné reprezentace žen ve zpravodajství, můžeme slyšet i kritiku o nerovné reprezentaci žen mezi redaktory nebo o nedostatečném zastoupení žen jako informačních zdrojů.

---

¹⁴ VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 2.vyd. Praha: UJAK, 2010, s. 120. ISBN 978-80-86723-88-4.

¹⁵ OSVALDOVÁ, B. et al. *Zpravodajství v médiích*. 2.vyd. Praha: Karolinum, 2011, s. 77,80,81. ISBN 978-80-246-1899-9.

¹⁶ TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006, s. 95. ISBN 80-7367-096-8.

Také mnoho výzkumů ukázalo, že ženy jsou spojovány především s lehkými tématy. Zajímavý výzkum, který byl proveden v rámci projektu *Ženy a média* na objednávku Gender studies, probíhající od ledna 2002 až do dubna 2003, potvrdil mnoho výsledků poukazujících na nedostatečné zastoupení žen ve zpravodajství. Cílem analýzy bylo na jedné straně zjistit poměrná čísla žen a mužů jako autorů zpráv a komentářů, na straně druhé podíl citovaných a popisovaných žen a mužů, tj. objektů zpravodajství. Výsledky v otázce, jaký byl podíl žen a mužů jako objektů zpravodajství, přinesly fakt, že v České republice je nedostatek aktivních žen, které by byly pro mediální zpravodajství dostatečně významné. „Ženy tvoří v Poslanecké sněmovně a v Senátu pouze 17 %. V televizním zpravodajství jsou, ale ženy zastoupeny z 20 %. Žádná žena není vnímána jako natolik důležitá, aby se srovnatelné míře mluvilo o jejím manželovi. Dokonce i ve školství, kde je zaměstnáno 77,6 % žen v rozhodujících pozicích, zpravodajské relace vyjádření žen monitorují pouze z 32 %. Média spojují ženy s tradičními tématy jako je školství a společnost. Ve srovnání ČT a Nova, vyšla lépe televize Nova, která dává ženám prostor o 7 % více než ČT. Je však nutné říci, že televize Nova měla na prvních místech příspěvku o ženách trestné činy, povodně, faunu a dopravní nehody. Ženy jsou tedy až degradovány.“¹⁷

Pan doktor filozofie T. Trampota napsal, že ženy nejsou, ale jediné, které jsou ve zpravodajství nerovně reprezentované. Ve zpravodajství může docházet i ke stereotypnímu obrazu dané sociální skupiny nebo etniky. Pokud zpravodajství bude uvádět často různé identifikující znaky dané skupiny nebo etnika v souvislosti s opakujícím se typem událostí (často negativní povahy), vede to právě ke stereotypnímu obrazu dané skupiny. Ve zpravodajském obsahu se to může projevat explicitním označením odlišnosti, zdůrazněním odlišujících atributů nebo jejich prezentací jako základní vlastnosti aktéra. Prostřednictvím označování odlišností jiných sociálních skupin, může docházet k vystavení či posílení polarizace my versus oni.¹⁸

Média mají tendenci zobrazovat představitele minoritních národností v souvislosti se spíše negativními zprávami, jako je zločin, ilegální pobyt nebo ilegální

---

¹⁷ JONÁKOVÁ, J. *Ženy a média [online]*. © 4.8.2003 [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: <http://www.feminismus.cz/cz/clanky/zeny-a-media>

¹⁸ TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006, s. 97. ISBN 80-7367-096-8.

zločin. Často se také stává, že představitelé minoritních národností nemají šanci se vyjádřit, mluví se o nich, ale ne s nimi.

V knize *Zpravodajství* se dočteme, že podobné jako u problémů reprezentace žen, sociálních skupin nebo minoritních národností ve zpravodajství, je to i se zahraničními událostmi. Země, které pro média nejsou důležité, se ve zpravodajství neobjevují až do té chvíle, než se stane v dané zemi nějaké neštěstí, například zemětřesení. Pan doktor filozofie T. Trampota ve své knize uvádí, že jejich mediální reprezentace tak vyvolává dojem, že se v těchto oblastech ani nemůže nic pozitivního dít.¹⁹

V následující podkapitole si hlouběji vymezíme pojem stereotypy a jejich výskyt v médiích.

2.2 Genderové stereotypy v médiích

Média nejenom reflektují, ale i aktivně vytvářejí sociální realitu. Média mají moc a vliv na naše rozdílné vnímání muže a ženy. Tyto rozdílnosti mohou buď posilovat, nebo samy utvářet a přispívat ke stereotypním představám o maskulinitě či feminitě. Pokud bych měla vysvětlit slovo stereotyp, použila bych definici z knihy *Masová média*, kde se dočteme: „Stereotypem se tedy rozumí sociální klasifikace určitých skupin a jejich reprezentace pomocí zjednodušujících, neověřitelných, zobecňujících znaků, jež výslovně (explicitně) či nepřímo (implicitně) představují soubor hodnot, soudů a předpokladů týkajících se chování takových skupin, jejich vlastností, minulosti a vývoje.“²⁰

Teoretici médií J. Jiráček a B. Köpplová uvádějí: „Stereotypy samy jsou nevyhnutelnou součástí sociální konstrukce skutečnosti a nejsou svou podstatou zavrženíhodné (pomáhají např. orientaci ve světě, mohou mezigeneračně přenášet

---

¹⁹ TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006, s. 99. ISBN 80-7367-096-8.

²⁰ JIRÁK, J. a KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003, s. 145. ISBN 80-7178-697-7.

některé typy poznání). Jsou ovšem také zdrojem utváření předsudků a odsudků, a hlavně reprezentují mocenské vztahy, napětí a konflikty, které jsou za nimi skryty (v českém prostředí např. o „nepřizpůsobivých“ Romech, „neotesaných“ Rusech, „přihlouplých“ blondýnách, „nudných“ účetních, „omezených“ učitelkách).²¹

Nemůžeme v dnešní době vyloučit, že média nás ovlivňují. V publikaci s názvem *Gender, média a reklama* napsali: „Média mají vliv na to, jak jsou vnímány role žen a mužů ve společnosti, jaké hodnotové významy přisuzujeme tématům společensky spojeným s rolemi žen a mužů a jaké jsou obsahové významy slov žena a muž. Vliv médií na jedince ve společnosti je dán možností médií ovlivnit stereotypizaci.“²² Například novinář Walter Lippman ve své knize *Public opinion* z roku 1922, pojal termín stereotypy jako jakési předpřipravené šablony významů, neboli jako „obrazy v našich hlavách.“ Mimo jiné definoval čtyři funkce stereotypů. První funkce stereotypů je uspořádat svět kolem nás do pochopitelné podoby, dále mají funkci být zkratkou k přímému sdělení, odkazovat k realitě a světu a nakonec vyjadřují postoje a hodnoty dané kultury.²³

Americká socioložka Gaye Tuchman v roce 1978 popsala jev, který nazvala symbolická anihilace. Znamená to, že média systematicky pokrývají obrazy různých společenských skupin, nebo o nich prostě mlčí. Je to tedy jakési pomyslné zničení dané skupiny ve světě tvořeném médií. V článku od autorky J. Kolářové na téma média a stereotypy se dočteme: „Symbolická anihilace má tři složky: vynechání (o skupině se nemluví), trivializace (banalizace problematiky) a odsouzení (skupinu zobrazují negativně). Nejjednoznačnějším důkazem pro vynechání a nedostatečnou reprezentaci v médiích jsou kvantitativní výzkumy. Jsou schopny třeba ukázat, že na titulních stránkách novin se objevují především bílí „bohatí“ muži a že role, které v médiích hrají ženy, Romové, černoši nebo vozíčkáři jsou velmi omezené. Například výzkum českých médií z roku 2004 (Člověk v tísní) ukázal, že na titulních stránkách dvou velkých českých deníků, MF Dnes a Lidových novin, se na fotografiích objevovali zhruba

---

²¹ Jiráček, J., Köpplová, B.: *Masová média*, 2. vyd. Praha: Portál, 2015, s. 281. ISBN 978-80-262-0743-6.

²² KUBÁLKOVÁ, P. a ČÁSLAVSKÁ, T. *Gender, média a reklama. Otevřená společnost, o.p.s.* – Centrum ProEquality, 2009, s. 11. ISBN 978-80-87110-15-7. Dostupné z: www.otevrenaspolecnost.cz/download-publication/122.

²³ KUBÁLKOVÁ, P. a ČÁSLAVSKÁ, T. *Gender, média a reklama. Otevřená společnost, o.p.s.* – Centrum ProEquality, 2009, s. 11. ISBN 978-80-87110-15-7. Dostupné z: www.otevrenaspolecnost.cz/download-publication/122.

v 70 % muži. A zatímco u mužů šlo především o konkrétní osobnosti (politici, sportovci apod.), jedna třetina zobrazení žen byla bezejmenná a čistě ilustrativní.²⁴

Stereotypní reprezentace může souviset také s převládající ideologií společnosti. Negativní vnímání menšin, tříd nebo sociální skupin může způsobovat právě jejich časté stereotypní reprezentování v médiích. Jestliže publikum nemá vlastní zkušenosti s nějakou skupinou, je pravděpodobné, že bude považovat za skutečnost to, co o té skupině prezentují média. Média jsou tedy nejen zrcadlem společnosti, ale i hlavním zdrojem těchto představ, které nabízejí především většinové stereotypy.

Se zobrazováním genderu v médiích souvisí také další otázka genderových studií, kterou je zastoupení žen v médiích, tedy složení pracovních týmů a zapojení žen (nebo menšin) do tvorby samotného obsahu informací.

Abychom mohli pochopit, proč ženy, konkrétně političky, vystupují málo či hodně v televizním zpravodajství, musíme kromě stereotypů v médiích, pochopit i výběr témat a tudíž respondentů, které zpravodajství nabízí. Tím se bude zabývat další podkapitola. V poslední podkapitole s názvem Absence žen–političek v televizním zpravodajství se budeme snažit odpovědět na důvod malého výskytu žen–političek ve zpravodajství a na to, kdo a jak ovlivňuje výběr zpráv.

2.3 Absence žen–političek v televizním zpravodajství

V současné společnosti být mužem a být ženou není totéž. Životní dráhy a zkušenosti obou pohlaví se do značné míry liší. V televizním zpravodajství vystupují jako respondenti na různých pozicích jak muži, tak i ženy. Mužů–respondentů v televizním zpravodajství je stále více oproti ženám–respondentkám. Média mají tu moc rozhodovat o obsahu televizních zpráv, ale i o výběru respondentů atd. Respondent je dotazovaná osoba.

---

²⁴ KOLÁŘOVÁ, J. *Média a stereotypy: A paní profesorko, co říká Váš manžel na to, že kvůli práci nestiháte domácnost a rodinu [online]?* © 31.3.2009 [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://www.feminismus.cz/cz/clanky/media-a-stereotypy-a-pani-profesorko-co-rika-vas-manzel-na-to-ze-kvuli-praci-nestihate-domacnost-a-rodinu>

Obsahové zaměření bývá zpravidla pevně společensky zakotvené. Např. zpravodajské příspěvky se zpravidla seskupují do šesti základních a převažujících oblastí. Patří mezi ně politika, ekonomika, zahraničí, zprávy z domova, zprávy z kultury a sport. Oblast politiky se v české společnosti rozumí rozhodování na úrovni vlády a obou komor Parlamentu ČR, popř. správních a samosprávních orgánů na nižších úrovních.²⁵

Nastolování agendy má v této kapitole důležitý rámec. Jelikož média ovlivňují to, o čem veřejnost přemýšlí, a do jisté míry to, jak o tom uvažuje. Média si vybírají, jaká témata budou zařazovat do svých programů, a jaká nikoliv.

Teorie nastolování agendy hledá odpověď na otázku, proč se některé informace o některých tématech stanou součástí veřejné debaty, zatímco jiné zůstanou stranou pozornosti. Výraz nastolování agendy se poprvé objevil v roce 1972 v článku Maxwella E. McCombse a Donalda L. Shawa nazvaném v překladu *Nastolování agendy jako funkce masových médií*, 1972. Jejich výzkum postojů nerozhodných voličů během předvolební kampaně v roce 1968, probíhal tři týdny. Výsledky výzkumu prokázaly, že masová média nastolují veřejnosti její agendu. Postupem času se prosadila představa, že o ustavení tématu ve veřejné agendě rozhoduje více způsob zpracování tématu, nabídnutá interpretace a dobový politický, kulturní a společenský kontext.

Hypotéza s názvem Povzbuzující účinek, která těsně souvisí s nastolováním agendy, představuje jeden z typů „zarámování zpráv“ a poukazuje na schopnost zpravodajství ovlivnit kritéria, podle nichž jednotlivci hodnotí své politické představitele. V knize *Média a společnost* tato hypotéza nabízí možnost, že čím přednější postavení má nějaké téma v hlavním proudu celoplošného zpravodajství, tím větší vliv má na soudy veřejnosti o těch, kteří dělají politická rozhodnutí vztažená k danému tématu. Jinými slovy, zpráva o tom, že se nějaký politický činitel zřetelně vyjádřil k nějakému tématu, povzbudí celkové hodnocení příslušného politika – a to buď kladným směrem, byl-li vztah jednotlivce k danému tématu pozitivní, nebo směrem negativním, byl-li vztah jednotlivce k danému tématu záporný.²⁶

---

²⁵JIRÁK, J. a KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003, s. 183. ISBN 80-7178-697-7.

²⁶JIRÁK, J. a KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003, s. 183. ISBN 80-7178-697-7.

Pan doktor filozofie T. Trampota v knize *Zpravodajství* cituje Patricii Hollandovou, „ženy jsou ve zprávách prezentovány buď jako anonymní příklad veřejného mínění, jako ženy v domácnosti, spotřebitelky, sousedky, nebo jako matky, sestry a ženy mužů, případně oběti neštěstí.“²⁷

Zajímavým a přínosným článkem na webových stránkách Genderstudies.cz, byl článek o konferenci *Žena a média*, která se konala v roce 2003 v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Cílem této konference bylo otevření diskuse o genderové problematice v českých médiích. Výsledkem výzkumu bylo zjištění, že v médiích je stále mizivé zastoupení žen v rozhodovacích pozicích. S tím také souvisí výběr zpracování témat a stereotypní zobrazování žen. Tento způsob se dotýká i političek. V článku se kromě výpovědí genderových a mediálních teoretiků, dočteme i o konkrétních ženách, které mají s genderovou problematikou zkušenosti. V článku nalezneme i výpověď Anny Čurdové, která v té době byla poslankyní. „Média jakoby nevnímala otázky rovného postavení žen a mužů. Uvedu to na příkladu. Když se projednával zákon, který se týkal dopravy, o této normě jsme diskutovali dvě a půl hodiny. Samozřejmě, že výstupy o domácím násilí, které redaktoři pořizují před Poslaneckou sněmovnou, nebyly žádné, kdežto o dopravě se hovořilo velmi významně.“

28

Snad nejčastějším stereotypem spojeným s ženskou politickou reprezentací je otázka propojení profesního a rodinného života. Jak jsme zmínili i v předchozích kapitolách, ženy disponují větší mírou empatie a schopnosti komunikace oproti mužům. Ale stejně jako muži dokážou být tvrdé, přísné nebo chytré. Stejně tak muži dokážou být ryze ženští. V knize *Politiky a političky* se dočteme: „Kontrola žen a jejich těl je konstantní součástí politického života. Podstatným registrem politiky se stává tehdy, když se odhaluje proměnlivost základů politiky. Namísto vytrvalého zpochybujícího uvažování na směřování politické společnosti se důležitými stávají zjevné pravdy - fragmenty vytržené ze života společnosti a politického společenství. Rodina, život,

---

²⁷ TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006, s. 95. ISBN 80-7367-096-8.

²⁸ MATÚŠKOVÁ, Š. *Konference žena a média představila výzkum Obraz žen ve zpravodajství českých médií [online]*. © 26.11.2003 [cit. 2016-12-21]. Dostupné z: <http://genderstudies.cz/tiskove-zpravy/tz.shtml?x=220540>

mateřství se oddělují od svých rozmanitých a vžitých významů a přetvářejí se na symboly fetiše, bez nichž by společnost ztratila svoji identitu.“²⁹

---

²⁹ KOBOVÁ, L., MAĎAROVÁ, Z. a OSTERTÁGOVÁ, A. *Politiky a političky*. 1. vyd. Bratislava: Aspekt, 2011, s. 53. ISBN 978-80-85549-92-8.

3 POLITICKÁ KOMUNIKACE VE ZPRAVODAJSTVÍ

České politické prostředí je ve vztahu k ženám–politickým specifické díky hladkému přijetí rovného hlasovacího práva ve srovnání s ostatními zeměmi na počátku 20. století. Žena v politice je však stále chápána jako něco výjimečného.

Médiím je v dnešní době přisuzován značný vliv na podobu současných politických procesů ve stávajících demokraciích. Média reprezentují veřejný a tedy i politický život způsobem pro sebe obvyklým. Média jsou hlavním a někdy i jediným zdrojem poznatků o politice a politicích.

Médii nabízená interpretace politických procesů nabývá vrchu a politikům nezbyvá než se přizpůsobit mediální logice, tedy tomu, jak média svoje produkty zpracovávají. Je nutné říci, že rozdíl mezi politickou komunikací a ne-politickou určují především média. V podkapitole s názvem Vymezení pojmu politická komunikace se pokusíme definovat politickou komunikaci.

3.1 Vymezení pojmu politická komunikace

Politická komunikace nemá jednotné vymezení definice. Někteří autoři vidí politickou komunikaci jako proces. Teoretici médií Jan Jiráček a docentka Blanka Říhová vidí pojetí politické komunikace jako procesu, v němž dochází k výměně symbolů; lze ji tedy aplikovat jak na verbální, tak nonverbální oblast, na mezilidské vztahy i na masovou komunikaci. Avšak ne každá komunikace je pochopitelně politická. Politická komunikace je přednostně spojena s mezilidskou, verbální a masovou komunikací. Podstatné rovněž je, že výměna zpráv musí mít vliv na vztah

k politickému systému.³⁰ Nelze jednoznačně určit, kdy se stává komunikace politickou. Toto vyhodnocení je závislé na kontextu a na tom, kdo daný kontext hodnotí.

Americký politolog K. W. Deutsch přirovnal informační kanály, které tvoří hlavní síť propojující celý politický systém, k nervové soustavě v lidském těle. Bez jejichž přítomnosti organismus a i politický systém není schopen existence.

Prostřednictvím komunikace se společnost uchovává a utváří. Autoři knihy *Politická komunikace a média* upozorňují: „Bez politického systému nemůže žádná společnost fungovat. Politický systém a společnost však musí být propojeny, musí být schopné vzájemně si předávat informace. Komunikace mezi sférou politickou a společností je tedy nedílnou součástí úvah o společnosti a jejich proměnách.“³¹

Výzkum vlivu masových médií na politickou komunikaci měl historicky tři větší etapy. Podle docentky B. Říkové, kdy první etapa trvala od 80. let 19. století do 30. let 20. století, kdy převažoval ve Spojených Státech názor, že masová média mají rozhodující schopnost utvářet veřejné mínění, formovat názory a představy občanů a zásadním způsobem ovlivňovat politické chování. Druhá etapa navázala na první etapu a rozvinula se natolik, že v meziválečném období se její zastánci přikláněli k myšlence, že prostřednictvím médií lze občanům proti jejich vůli vnutit nový politický systém. Třetí etapa se datuje v letech 1940 až 1960, kdy převážil nad ideologickým výzkumem empirický výzkum. Objevily se první modely komunikace a šíření toku informace. Vznikl tak model podnět-organismus-reakce.³²

V knize *Masová média* autoři poukazují na to, že média jsou hlavním někdy i jediným zdrojem poznatků o politice a politicích. Politici pomocí médií vysvětlují své úspěchy i selhání a přesvědčují o správnosti svých rozhodnutí. Média se přitom politických témat zmocňují a zpracovávají je způsobem pro sebe obvyklým. Vliv médií na politiku se projevuje v tom, jak média politické dění prezentují, i v tom, jak se sama

---

³⁰ JIRÁK, J. a ŘÍCHOVÁ, B. *Politická komunikace a média*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2000, s. 7. ISBN 80-246-0182-6.

³¹ JIRÁK, J. a ŘÍCHOVÁ, B. *Politická komunikace a média*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2000, s. 7. ISBN 80-246-0182-6.

³² Říková, B: *Úvod do současné politologie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2002, s. 165. ISBN 80-7178-628-4.

stávají proměnnou, která zasahuje do průběhu politického rozhodování a do procesů politické komunikace.³³

Teoretici médií J. Jirák a docentka B. Köpplová vidí roli médií v politické komunikaci nejen jako nosiče, které dodávají představy o politice veřejnosti, ale i samotná média se stávají politickým faktorem. Mnoho politiků se pak snaží najít způsob jak chování médií ovlivnit ke svému prospěchu³⁴. Produkty médií mohou ovlivňovat vztah veřejnosti k politickým aktérům nebo tématům. Političtí aktéři se mohou snažit média ovlivňovat, ale i samotní lidé pracující v médiích mohou mít také sklony zasahovat do politického dění.

Neexistuje pouze jednosměrný vliv mezi masovými médii a politickou komunikací. Mezi těmito pojmy existuje jakási interakce, tedy vzájemné působení. J. Jirák a B. Říchová uvádějí, že interakce mezi politickou komunikací a masovými médii se postupem času stává samozřejmým transdisciplinárním tématem sdíleným politologií, sociologií a mediálními studii. Vazba mezi těmito dvěma společenskými jevy jde tak daleko, že z kvality nakládání s médii se mnohdy posuzuje kvalita politického života společnosti a u demokratických typů uspořádání společnosti se masovým médiím přisuzuje rozhodující role „životně důležitého spojovacího článku“, nutného pro existenci takové společnosti. Ať už je vztah politické a masové komunikace vnímán a řešen jakkoli, je zřejmé, že provázanost mezi těmito dvěma fenomény je těsná, komplexní a vzájemná, a přitom nesamozřejmá, konfliktní a hlavně nutná.³⁵

Pokud bychom měli postihnout všechna témata, která souvisí s interakcí mezi politickou a mediální komunikací, uvedla bych ráda čtyři oblasti výzkumu mediální komunikace, které uvádí autoři v knize *Politická komunikace a média*. „První oblast výzkumu je vliv vlády na masová média, kam se zařazuje studium zákonů, cenzura, ekonomické kontroly a atd. Druhá oblast představuje vládní informační systém zahrnující formální i neformální kanály komunikace. Třetí oblast se zabývá dopadem masových médií na vládu, tedy vliv zprávy na chování úředníků a užití masových

---

³³ Jirák, J. a Köpplová, B.: *Masová média*. 2.vyd. Praha: Portál, 2015, s. 324,325. ISBN 978-80-262-0743-6.

³⁴ ³⁴ Jirák, J. a Köpplová, B.: *Masová média*. 2.vyd. Praha: Portál, 2015, s. 327. ISBN 978-80-262-0743-6.

³⁵ JIRÁK, J. a ŘÍCHOVÁ, B. *Politická komunikace a média*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2000, s. 6,7. ISBN 80-246-0182-6.

médií. Poslední oblast představuje masově mediální zpravodajství, jeho sociální a institucionální podobu. Je dobré říci, že jednotlivé oblasti vystupují do popředí v závislosti na konkrétním sociálním, kulturním a politickém kontextu.³⁶

Na vliv médií upozornil již v roce 1631 J. A. Komenský, který přirovnal novináře k pištcům, jejichž tón jedněm tak hrubě líbil, že se skákání zdržeti nemohli; druhým tak se mrzutý zdál, že uši zacpávali a v stranu běželi.³⁷

Americký novinář W. Lippman ve své knize z roku 1922 *Public Opinion (Veřejné mínění)* vidí silné působení médií na politické dění, které se děje bez vědomí publika.³⁸

Negativní vliv médií na politické dění viděli i autoři Chomsky a Herman, kteří předložili, že média nepodporují demokratické procesy ve společnosti, ale z povahy své ekonomické existence je brzdí a deformují.³⁹

Nemůžeme tedy vyloučit, že média a politická komunikace jsou v interakci. V následující kapitole si vymežíme prezentaci politiků a političek v televizním zpravodajství.

3.2 Politici a političky v televizním zpravodajství

Nemůžeme vyloučit, že se protínají zájmy politických a mediálních aktérů. Politická sféra by se jenom těžko obešla bez veřejnosti.

Politik je osoba, která usiluje o získání politické moci. Rozeznáváme politicky aktivní a pasivní činitele politického procesu. Aktivními činiteli rozumíme volební kandidáty a všechny ostatní politické aktéry. Pasivními rozumíme voliče.

---

³⁶ JIRÁK, J. a ŘÍCHOVÁ, B. *Politická komunikace a média*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0182-6, s. 15

³⁷ Jirák, J. a Köpplová, B.: *Masová média*. 2.vyd. Praha: Portál, 2015, s. 328. ISBN 978-80-262-0743-6.

³⁸ Tamtéž, s. 328

³⁹ Tamtéž, s. 328

Barbora Osvaldová ve své knize *Zpravodajství v médiích* charakterizovala zpravodajství takto: „Zpravodajství je zároveň vědomou novinářskou činností i konkrétním viditelným a slyšitelným výsledkem této činnosti, která se manifestuje v obsahu novin, rozhlasu, televize i tzv. nových médiích. Termín tak označuje, jak přípravnou fázi hledání a výběru informací, tak jejich následné sdělování prostřednictvím specifických žurnalistických projevů (např. žánrů). Pojem může mít ovšem i další významy – označuje například také oddíl deníků věnovaný informování nebo relace v audiovizuálních médiích.“⁴⁰

Mediální logika, jak je již zmíněno v knize *Masová média* řídí proces výroby mediálních produktů a jejich výslednou podobu. Pro vliv médií na politiku má význam v tom, že mediální logika transformovala novinářskou kulturu. Změnil se např. způsob, jakým novináři vedou rozhovory, a to mělo pro změnu drastický dopad na politickou komunikaci.⁴¹ Důsledkem toho je personalizace politiky, která se projevuje důrazem na neoficiální stránku života politika, tj. záměrné zesměšnění politika, jeho gest, grimas či připomínání defektních výroků. Dalším důsledkem je konfliktnost, to se projevuje tak, že politické dění se prezentuje jako velice emocionální prostředí. Příkladem jsou konflikty mezi politiky nebo zachycení politika ve chvílích radosti, šoku atd. Posledním důsledkem, který v knize *Masová média* nalezneme je depolitizace zobrazování politiky. Znamená to, že politika je nahrazována politikou zábavnou.

Politické zpravodajství se stává obětí zábavnosti spíše než informační kvalitou. Základní zpravodajská kritéria jako jsou například přesnost a vyváženost, ztrácejí svojí obecnou platnost. Směšujícímu faktoru informací a politiky říkáme Politainment.

V knize *Média a společnost* se uvádí, že někteří autoři jdou v úvahách o (negativním) vlivu médií na politiku ještě dál. „Chomsky a Herman (1988) i oba samostatně (Herman,1999; Chomsky,1998) uvažují o tom, že média nepodporují demokratické procesy ve společnosti, nýbrž je – z povahy své ekonomické existence a díky své ekonomické síle – brzdí a deformují.“⁴²

---

⁴⁰ OSVALDOVÁ, B. et al. *Zpravodajství v médiích*. 2.vyd. Praha: Karolinum, 2011, s. 19. ISBN 978-80-246-1899-9.

⁴¹ Jiráček, J. a Köpplová, B.: *Masová média*. 2.vyd. Praha: Portál, 2015, s. 326. ISBN 978-80-262-0743-6.

⁴² JIRÁK, J a KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003, s. 186. ISBN 80-7178-697-7.

V knize *Zpravodajství* se píše: „Dalším problematickým rysem spojeným s vlastnictvím zpravodajských médií je propojování mediální a politické moci. Tento jev označujeme berlusconizace podle bývalého italského premiéra a mediálního magnáta Silvia Berlusconiho. Tento jev pramení ze skutečnosti, že někteří vlastníci médií mají v některých případech své přímé politické zájmy a vstupují i do vysoké politiky. Tuto svou moc pak mohou využívat v médiích např. pozitivně zobrazovat určitou politickou stranu ke které je vlastník více nakloněn. Politicky angažovaný vlastník může tedy usilovat o přímé ovlivňování zpráv díky svým podřízeným. Vliv vlastníka na zpravodajství se může dít i nepřímou např. redaktoři jsou si vědomi zájmů vlastníka a podřizují jim způsoby informování o událostech.“⁴³

3.3 Genderové kvóty

Paní docentka Barbora Osvaldová definuje kvóty jako opatření s cílem napravit předcházející nerovnost obvykle ve vztahu k rozhodovacím pozicím nebo k přístupu ke školení či zaměstnání, které definuje určitý podíl míst pro určitou skupinu. Jedná se o jednu z forem afirmativních/ pozitivních opatření⁴⁴.

Kvóty zajišťují spravedlivý poměr a umístění žen a mužů na kandidátních listinách. Jsou dočasným a v mnoha zemích osvědčeným způsobem, jak dosáhnout vyrovnaného zastoupení žen a mužů v politice. Řada lidí se může obávat, že se tak dostanou do politiky neschopné ženy.

Nezisková organizace *Fórum 50 %* vzniklo v roce 2004 s cílem zvýšit nízký počet žen na všech úrovních politické sféry. Mimo jiné nabízí i mnoho kurzů např. kurz s názvem *Uspějte ve volbách! Interaktivní workshop pro kandidátky*. Na internetových stránkách neziskové organizace *Fórum 50 %* se dočteme: „Navzdory poměrně konzervativnímu přístupu k rolím žen a mužů v rodině je česká společnost poměrně otevřená, pokud jde o působení žen přímo v politice. Ve výzkumu CVVM z roku

---

⁴³ TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006, s. 155. ISBN 80-7367-096-8.

⁴⁴ OSVALDOVÁ, B. *Česká média a feminismus*. Libri, 2004, s. 132,133. ISBN 80-7277-263-5.

2014 označila zastoupení žen v politice za nedostatečné většina dotázaných (59 %). Ve společnosti také panuje shoda, že je důležité, aby se ženy zapojovaly do politických a veřejných funkcí. 82 % dotázaných považuje za důležité, aby se ženy podílely na řešení aktuálních společenských problémů. Svou reprezentaci v politice či ve vedení mimo politiku kriticky reflektují zejména ženy, za nedostatečnou ji označilo 72 % z nich.⁴⁵

K hodnotám svobody a rovnosti se společnost hlásí již od získání vlastní státnosti, tedy od roku 1918, a vzniku samostatného Československa. Závazek podporovat rovnost žen a mužů plyne i z ústavního pořádku České republiky, v němž je zásada rovnosti žen a mužů promítnuta do Listiny základních práv a svobod, která garantuje svobodu a rovnost v důstojnosti i v právech a rovnost v požívání základních práv a svobod všem bez ohledu na pohlaví.

Úřad vlády ČR vydal v únoru 2016 *Akční plán pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích na léta 2016–2018*. Povinnost aktivně prosazovat vyrovnané zastoupení mužů a žen v rozhodovacích pozicích plyne především z mezinárodních úmluv, jimiž je ČR vázána, např. Úmluva OSN o odstranění všech forem diskriminace žen, Pekingská deklarace a akční platforma přijatá v roce 1995, jež vyzývá k přijetí a podpoře vyššího zastoupení žen v rozhodovacích pozicích nebo doporučení Výboru ministrů Rady Evropy k vyrovnané účasti žen a mužů v politických a rozhodovacích procesech.⁴⁶

Genderové stereotypy mohou být jednou z překážek pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích. Ženy se často sebedoceňují a to vede k nízké asertivitě, tedy i k neochotě ke kariérnímu růstu. Předsudky spojené s genderem a diskriminace na základě pohlaví tvoří překážku pro splnění *Akčního plánu pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích na léta 2016–2018*.

Pokud se podíváme na překážky vyššího zastoupení žen v politice, *Akční plán pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích na léta 2016–2018*, tento problém definoval následovně: „Ženy a muži nemají v politice stejnou startovací

---

⁴⁵ OBČANSKÉ SDRUŽENÍ FÓRUM 50 %. *Společenské překážky [online]*.2009 [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: <http://padesatprocent.cz/cz/statistiky/bariery-v-politice/spolecenske-prekazky>

⁴⁶ ÚŘAD VLÁDY ČR. *Akční plán pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích na léta 2016–2018 [online]*. © 02. 2016 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/vlada-schvalila-akcni-plan-pro-vyrovnane-zastoupeni-zen-a-muzu-v-rozhodovacich-pozicich-146798/>

čáru. Vyššímu zapojení žen do politiky brání řada viditelných i neviditelných bariér, které lze rozčlenit do tří základních skupin: 1. Institucionální, 2. Společenské, 3. Individuální.⁴⁷

Mezi institucionální bariéry patří volební systém a způsob sestavování kandidátních listin. Pokud nebude tlak ze strany společnosti na politické strany kvůli větší participaci žen, pak se jeví volební systém jako institucionální bariéra. Společenské bariéry jsou výsledkem postoje české veřejnosti k rozdělení rolí mužů a žen ve společnosti. Politika je nadále vnímána převážně jako mužský svět. Na úrovni individuálních bariér musí ženy překonávat tři překážky: patriarchální model rodiny, kdy v české společnosti jsou převážně za domácnost zodpovědné ženy, dále odlišné hodnocení žen a mužů a nakonec odlišné pojetí moci.⁴⁸

Je zřejmé, že zavedení kvót může způsobit konflikty, které mohou být ale jen dočasné. Ženy jako občanky, mají právo na rovné zastoupení. Ve skutečnosti jsou to politické strany, kdo řídí nominace, ne primárně voliči, kteří rozhodují, kdo bude zvolen. Politické strany tvoří tedy překážku, kde více než na schopnostech a na odvedené práci záleží na známostech. Na kandidátní listinu se poté n' dostávají především ve větším počtu muži, nikoli ženy.

Ženské kvóty by neměly diskriminovat, ale pouze pomoci odstranit překážky, které brání ženám v dosazení politických křesel. Podle článku na webových stránkách padestatprocent.cz, ženy musí překonat tři překážky při vstupu do politiky. Tyto překážky se vzájemně proplétají a podporují. Jsou to překážky společenské, individuální a institucionální. Mezi společenské překážky patří předsudky vůči ženám, postoje veřejnosti k účasti žen v politice a působení převážně v mužském kolektivu. Individuální překážky vyplývají ze společenského očekávání, roli hraje i nízké

---

⁴⁷ ÚŘAD VLÁDY ČR. *Akční plán pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích na léta 2016 -2018 [online].* © 02. 2016 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/vlada-schvalila-akcni-plan-pro-vyrovnane-zastoupeni-zen-a-muzu-v-rozhodovacich-pozicich-146798/>

⁴⁸ ÚŘAD VLÁDY ČR. *Akční plán pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích na léta 2016 -2018 [online].* © 02. 2016 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/vlada-schvalila-akcni-plan-pro-vyrovnane-zastoupeni-zen-a-muzu-v-rozhodovacich-pozicich-146798/>

sebevědomí žen a tradiční model rodiny. Nakonec institucionální překážky nastavují fungování politiky, volební systém a chybějící opatření na podporu žen.⁴⁹

---

⁴⁹ OBČANSKÉ SDRUŽENÍ FÓRUM 50 %. *Společenské překážky [online]*.2009 [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: <http://padesatprocent.cz/cz/statistiky/bariery-v-politice/spolecenske-prekazky>

PRAKTICKÁ ČÁST

4 SLEDOVANÉ JEVY A ČASOVÝ ROZSAH PRŮZKUMU

Praktická část neboli teoreticko-empirická je naplněním cíle a postupů studenta na jeho výzkumu. Než přejdeme k samotným výsledkům a diskuzi o nich, měli bychom nejprve rozvést, v čem spočívá princip a smysl praktické části, případné hypotézy, a dále popsat metodiku a sběr dat. V následující podkapitole si vymezíme výzkumné cíle.

4.1 Vymezení výzkumného cíle

Tato část bakalářské práce se bude týkat obsahové analýzy hlavních televizních zpravodajství a následné jejich komparace. Konkrétně bude zkoumání podrobena komerční televize FTV Prima se svojí hlavní televizní relací Zprávy a veřejnoprávní stanice ČT1 s hlavní zpravodajskou relací Události. Obě zpravodajské relace jsou vysílané v hlavním vysílacím čase. Hlavním cílem mého výzkumu je popsat a analyzovat prostor žen–politček v hlavním televizním zpravodajství ČT1 a FTV Prima oproti mužům–politikům.

Obsahová analýza bude sledovat nejen počet žen–politček jako respondentek vystupujících během určitého hlavního zpravodajství, bude se zabývat i pozicemi předem definovanými, ve kterých se respondenti objevovali.

Metody výzkumu jsou obsahová analýza a následná komparace vybraných televizních stanic. Vycházím přitom ze základního předpokladu, že vysílání obou televizních stanic je podřízeno *Zákonu č. 231/2001 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání*, který mimo jiné obsahuje ustanovení o povinnosti sestavovat genderově vyvážený program a rovněž ustanovení o povinnosti zajistit, aby vysílání

nepodněcovalo k nenávisti z důvodu pohlaví. Definice tohoto ustanovení zní následovně:

„ČÁST PÁTÁ PRÁVA A POVINNOSTI PROVOZOVATELŮ VYSÍLÁNÍ
A PROVOZOVATELŮ PŘEVZATÉHO VYSÍLÁNÍ

HLAVA I

PRÁVA A POVINNOSTI PŘI VYSÍLÁNÍ PROGRAMU

§ 31 Obsah programů „(4) Provozovatel vysílání ze zákona je povinen sestavovat programovou skladbu tak, aby ve svém vysílání poskytoval vyváženou nabídku pro všechny obyvatele se zřetelem na jejich věk, pohlaví, barvu pleti, víru, náboženství, politické či jiné smýšlení, národnostní, etnický nebo sociální původ a příslušnost k menšině.⁵⁰

Rozdíl mezi veřejnoprávní televizí a komerční spočívá v tom, že vysílání veřejnoprávní televize je navíc podřízeno *Kodexu České televize*, schválenému Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR dne 2. 7. 2003. Pro naši práci je důležitý článek 13, *Zákaz diskriminace*. Podle tohoto článku, ČT zapovídá diskriminaci na základě pohlaví (Článek 13.2), ale i vyzývá k podpoře rovnoprávnosti v uplatnění mužů a žen (Článek 13.5).

13.2 Česká televize nebude kohokoliv při svém provozu nebo v programu diskriminovat, zejména z důvodů pohlaví, věku, rasy, sexuální orientace, národnosti, etnické příslušnosti, náboženství nebo příslušnosti k určité sociální skupině. 13.5 Česká televize věnuje zvláštní péči rovnoprávnosti uplatnění mužů a žen, a to jak v provozu České televize, tak ve skladbě programu.⁵¹

Smysl mé obsahové analýzy je nejen v tom, zda média se snaží dodržovat genderově vyvážený počet respondentů, ale i v tom, jak moc se ženy-političky vyskytují v médiích a zda tyto údaje jsou adekvátní ve vztahu k jejich zastoupení v politice.

V následující podkapitole si stanovíme výzkumný problém.

---

⁵⁰ ZÁKON č. 231/2001 Sb. *Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů* [online]. 4.7.2001 [cit. 2017-01-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-231#cast5>

⁵¹ ČESKÁ TELEVIZE. *Kodex ČT* [online]. ©2.7.2003 [cit.2016-02-09]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/preambule-a-vyklad-pojmu/>

4.2 Otázky a hypotézy

V teoretické části byly získané poznatky, na základě kterých, byly sestaveny hypotézy. Metody výzkumu se budou snažit tyto hypotézy, buď vyvrátit, nebo potvrdit. Práce se bude snažit vyzkoumat, jak často vystupují ženy–politčky v hlavním televizním zpravodajství oproti mužům–politikům a v jakých kategoriích vystupují ženy a muži jako respondenti nejčastěji.

Otázka č. 1: Jak často se vyskytují ženy–politčky jako respondentky v hlavním televizním zpravodajství Události (ČT1) a Zprávy (FTV Prima) oproti mužům–politikům?

Otázka č. 2: V jakých kategoriích se ženy a muži jako respondenti nejčastěji vyskytují v hlavních televizních relacích ČT1 a FTV Prima? Pro tuto otázku jsme si zvolili škálu pěti kategorií ve společnosti: politik – politčka, manažer - manažerka, odborník - odbornice, mluvčí muž či mluvčí žena a veřejnost muž či veřejnost žena. Vybrané kategorie si charakterizujeme v následující podkapitole.

Otázka č. 3: Oslovuje televizní zpravodajství především muže–respondenty než ženy–respondentky?

Otázka č. 4: Řídí se televizní zpravodajství ČT1 v otázce rovnoprávnosti žen a mužů jako respondentů Kodexem ČT?

Pro zodpovězení výše uvedených otázek jsem sestavila následující hypotézy.

Hypotéza č.1: Televizní zpravodajství dává ženám–politikám takový prostor, jaký ho mají v politice.

Hypotéza č.2: Ženy oproti mužům čelí v televizním zpravodajství hodnotícím soudům (stereotypům), a proto dostávají prostor nejčastěji v kategorii veřejnost.

Hypotéza č.3: Televizní zpravodajství dává obecně větší prostor mužům respondentům oproti ženám respondentkám.

Hypotéza č.4: Veřejnoprávní televize ČT1 má větší rovnoprávnost žen a mužů jako respondentů v obsahu zpráv oproti komerční televizi FTV Prima, protože je navíc řízena Kodexem ČT.

Inspiraci k vymezení hypotéz jsem nabrala z analýzy zpravodajství českých televizí z roku 2010 od společnosti Media Tenor. Hypotézy mají formu oznamovací věty.

První hypotéza vychází z cíle bakalářské práce. Pro lepší pochopení této hypotézy, je nutné si říct, jak si stojí ženy v politice. V České republice je 44 % žen ekonomicky aktivních. Ženy tvoří 19,5 % v dolní komoře Parlamentu ČR a 18,5 % v Senátu. V současné vládě jsou pouze tři ženy. Obsahová analýza by měla potvrdit nebo vyvrátit první hypotézu, která si klade otázku, zda média, konkrétně hlavní televizní zpravodajství, dávají ženám prostor, který odpovídá současné situace žen v politice.

V teoretické části jsme si nejen rozebrali a uvedli příklady stereotypů, které média nám předhazují, nebo které potlačují. Média by měla stereotypy převážně potlačovat a napomáhat vyrovnanému zastoupení žen a mužů. Další dvě hypotézy vychází z teoretické části mé práce, jak média bojují se stereotypy a genderovými rozdíly. Poslední hypotéza byla zvolena na základě *Kodexu České televize*, který jsme si zmínili v předchozí podkapitole. V následující podkapitole si vymežíme výzkumný vzorek, metodologický přístup a časovou organizaci výzkumu.

4.3 Charakteristika výzkumného vzorku a jeho metodika

Základní soubor jednotek tvoří hlavní zpravodajské relace ČT1 (Události) a FTV Prima (Zprávy) odvysílané ve dvou na sobě nezávislých týdnech. První týden sledování se uskutečnil od 21. 11. 2016 do 27. 11. 2016 a druhý týden probíhal od 5. 12. 2016 do 11. 12. 2016. Celkem tedy 28 relací odvysílaných ve čtrnácti dnech.

Pro účely analýzy jsem náhodně vybrala dva týdny v odlišných ročních měsících. Jak jsem již zmínila, vzorek tvoří celkem 28 hlavních zpravodajských relací. 14 hlavních zpravodajských relací ČT1 (Události) a 14 hlavních zpravodajských relací

FTV Prima (Zprávy). Celkový počet respondentů, kteří odpovídali ve zpravodajských relacích, bylo 1126, z toho 717 v Událostech a 409 ve Zprávách.

Pro následnou komparaci obou zpravodajských relací bylo důležité, aby výzkum probíhal ve stejné dny neboli týdny. Výběrem těchto dvou týdnů, jsem se vyhnula svátkům, a tím možnému zkreslení dat. Za zkreslený považuji výzkumný den 26. 11. 2016, kdy televizní zpravodajství věnovalo mnoho zpráv úmrtí bývalého kubánského prezident F. A. Castra, který zemřel 25. 11. 2016. Tuto událost jsem bohužel nemohla předvídat.

Je nutné říci, že jsem v realizovaném výzkumu neanalyzovala sportovní zpravodajství ani relaci o počasí. Znamená to, že hlavní zpravodajská relace ČT1 byla analyzovaná bez relace počasí a bez sportovní relace s názvem Branky, body, vteřiny. Události (ČT1) trvaly od pondělí do pátku 48 minut, v sobotu a v neděli trvalo zpravodajství 44 minut. Další sledované televizní zpravodajství FTV Prima Zprávy trvaly od 20 minut do 30 minut, oproti České televizi nemají ustálenou dobu trvání. Analýza probíhala také bez dalších relací, které na hlavní zpravodajskou relaci navazují, mám na mysli především relaci s názvem Krimi zprávy. Věnovala jsem se pouze hlavnímu televiznímu zpravodajství.

Výzkum jsem provedla v prostředí domova. Obsahy zpravodajských relací ČT1 jsem kódovala prostřednictvím archivu ČT na webových stránkách televize, který disponuje záznamy pořadu Události. Obsahy hlavních zpravodajských relací FTV Prima jsem sledovala konkrétní den v hlavním vysílacím čase v televizi. Veškeré zpravodajské příspěvky jsem kódovala výhradně sama, na základě vlastní kódovací knihy. Data jsem zaznamenávala ručně do kódovacích listů v papírové podobě s následným přepisem dat do programu Microsoft Word.

V sociálně vědním výzkumu se uplatňují dvě základní formy výzkumu a to kvantitativní a kvalitativní výzkum. S oběma těmito formami lze provádět i tzv. smíšený výzkum. V kvalitativním výzkumu postupujeme od pozorování k hypotéze, používá se tzv. induktivní (kvalitativní) forma vědeckých metod. Kvalitativní metodu charakterizujeme z knihy *Kvalitativní výzkum*. „Kvalitativní se provádí pomocí delšího a intenzivního kontaktu s terénem nebo situací jedince či skupiny jedinců. Tyto situace jsou obvykle banální nebo normální, reflektující každodennost jedinců, skupin,

společnosti nebo organizace."⁵² Cílem kvalitativního výzkumu je popis zvláštností případů, generování hypotézy a rozvíjení teorie o fenoménech světa.

V kvalitativních metodách se oproti kvantitativním používají standardizované metody získávání dat jen zřídka. Jednou z nejčastějších kritik kvalitativní metod je, že jejich výsledky jsou ovlivněny subjektivními dojmy výzkumníka. Analýza a sběr dat bývají časově náročnější než v kvantitativních metodách. Výhodou naopak je, že se získává hloubkový popis případů, provádí se jejich podrobná komparace a sleduje jejich vývoj.

V kvantitativním neboli deduktivním výzkumu se snažíme prověřovat hypotézy, tedy spolehlivost našeho měření. Kvantitativní výzkum používá standardizované metody sběru dat, kterými zkoumá názory velkého počtu osob dané populace. Při kvantitativních průzkumech jsou používány standardní, opakovatelné postupy (reliabilní), dochází však k redukci informace (dotazování si mohou zpravidla vybírat jen z předložených variant odpovědí).

Moje bakalářská práce je založena na obsahové analýze. Není snadné nalézt jednoznačnou definici této metody. Různí autoři vidí pojetí obsahové analýzy odlišně. Neshoda panuje zejména v otázce, zda je obsahová analýza kvalitativní či kvantitativní metodou. Dále se autoři neshodují v tom, zda je postup při ní přesně definovaný nebo spíše otevřený potřebám výzkumníka.

Autor, který považuje obsahovou analýzu za čistě kvantitativní metodu je pan J. Hendl, který v knize *Kvalitativní výzkum* zařazuje obsahovou analýzu do kvantitativních metod. Definuje ji potom následovně: Obsahová analýza se provádí podle předem určeného kódovacího schématu, v němž se zjišťují instance kategorie a provádí se analýza četností.⁵³

Podle pana inženýra J. Huka je obsahová analýza kvalitativní metodou a definuje ji jako kvalitativní, objektivní analýzu sdělení jakéhokoli druhu, může se zabývat obsahem sdělení, tím, kdo je adresát, formou sdělení, apod. Je tedy zřejmé, že obsahová analýza není pouze jedinou metodou.

---

⁵² HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 4. vyd. Praha: Portál, 2016, s. 47. ISBN 978-80-262-0982-9.

⁵³ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 4. vyd. Praha: Portál, 2016, s. 44. ISBN 978-80-262-0982-9.

5 ANALÝZA ZASTOUPENÍ ŽEN–POLITIČEK V TELEVIZNÍM ZPRAVODAJSTVÍ ČT1 A FTV PRIMA

5.1 Analýza zastoupení žen a mužů ve zpravodajství

Jak jsme se zmínili v teoretické části, hlavní zpravodajské relace jsou zařazované zpravidla na začátku večerního programového bloku. Přinášejí přehled zahraničních a domácích událostí z celého dne. Česká televize je televize veřejné služby, kterou kontroluje orgán Rada České televize. Členové Rady České televize jsou voleni Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR na dobu šesti let s dvouletou obměnou jedné třetiny členů. Hlavní televizní zpravodajství s názvem Události začíná každý den v 19 hodin.

FTV Prima je komerční televizí. Společnost FTV Prima dostala 26. 11.1992 vysílací licenci pro oblast Prahy a středních Čech. Jednalo se o první vysílací licenci na území ČR pro komerční televizi. Současnými generálními řediteli jsou M. Singer a P. Babulík. Hlavní zpravodajská relace Zprávy začíná každý den v 18:55 hodin.

Fázi, ve kteréž výzkum probíhal, bylo celkem pět. V první fázi jsem si nejprve vybrala dvě televizní stanice, které jsem měla podrobit obsahové analýze. Poté jsem si zvolila dva týdny sledování a vytvořila systém kategorií a k nim odpovídající kódy. Dále jsem odpovídající respondenty přiřazovala do určitých kategorií. Na závěr jsem výsledky přiřadila do tabulek a vyhodnotila.

Večerní zpravodajské relace Události (ČT1) a Zprávy (FTV Prima), které byly vybrány do výzkumného vzorku, se především lišily v počtu respondentů vystupujících v jednotlivých zprávách (viz Tabulka 1). Je to díky odlišnému časovému prostoru, který mají Zprávy a Události. Z celkového počtu 1126 respondentů bylo ve výzkumném vzorku 839 mužů a 287 žen. Znamená to, že muži v hlavních televizních relacích výrazně dominovali nad ženami (74,5 podíl).

Tabulka 1: Pohlaví respondentů – celkový soubor

Pohlaví respondentů celkový soubor	Počet	Procenta
Žena	287	25,5
Muž	839	74,5
Celkem	1126	100

Zdroj: Autorka práce, 2017 (vlastní šetření)

5.2 Výsledky analýzy žen–politček jako respondentek v ČT1 a FTV Prima

Srovnáním obou stanic dojdeme k výsledku, že ačkoliv má hlavní zpravodajská relace Zprávy o pár minut kratší trvání než Události, zobrazovala o necelých 13 % více žen–respondentek než v Událostech. Nicméně obě televizní zpravodajské relace zobrazovaly více mužů–respondentů než žen–respondentek. Z celkového počtu 717 respondentů v Událostech byl ze 79,2 % prostor pro muže a pouze 20,8 % pro ženy. Zprávy (FTV Prima) z celkového počtu 409 respondentů, zobrazovaly 66,3 % mužů a 33,7 % žen.

Tabulka 2: Respondenti podle pohlaví – komparace ČT1 a FTV Prima

Pohlaví respondentů v ČT1 a FTV Prima	Počet	Procenta
Události ženy	149	20,8
Události muži	568	79,2
Události celkem	717	100
Zprávy ženy	138	33,7
Zprávy muži	271	66,3

Zprávy celkem	409	100
---------------	-----	-----

Zdroj: Autorka práce, 2017 (vlastní šetření)

Nerovnému zastoupení žen–respondentek v televizním zpravodajství se přiklání i Gay Tuchman a pan doktor filozofie T. Trampota v knize *Zpravodajství*. Je vidět, že ženy stále jsou méně oslovované než muži.

Součástí mého výzkumu byla především otázka, jak často vystupují ženy–politicky jako respondentky v televizním zpravodajství. Z celkového počtu politiků a političek, kteří vystupovali ve dvou týdnech v Událostech a ve Zprávách, jich bylo 363. Z toho pouhých 55 političek a 308 politiků (viz Tabulka č.3). Rozdíl je velice vysoký. Je nutné si zde připomenout, že ženy–politicky nepřesahují ve vládě či v Parlamentu více než 20 procent. Tudíž prostor pro ženy–politicky se blíží k jejich zastoupení v politice. Ačkoliv je třeba říci, že zde nemluvíme ještě o případných starostkách obcí apod.

Tabulka 3: Celkový soubor žen–politických a mužů–politiků v Událostech a ve Zprávách

Celkový soubor – politiků podle pohlaví	Počet	Procenta
Ženy–politicky	55	15,2
Muži–politici	308	84,8
Celkem	363	100

Zdroj: Autorka práce, 2017 (vlastní šetření)

Pokud bychom měli provést komparaci obou zpravodajských relací, dojdeme k závěru, že Zprávy prezentovali o 4,4 % více političek než Události. V žádném televizním zpravodajství výskyt političek nepřekročil více než 20 %. V následující tabulce vidíme konkrétní výsledky analýzy.

Tabulka 4: Výskyt politiků a političek jako respondentů v Událostech a ve Zprávách

Politici a političky v různých tv zpravodajství	Počet	Procenta
Události–političky	37	14
Události–politici	228	86
Události celkem	265	100
Zprávy-političky	18	18,4
Zprávy-politici	80	81,6
Zprávy celkem	98	100

Zdroj: Autorka práce, 2017 (vlastní šetření)

5.3 Výsledky analýzy kategorií jednotlivých respondentů v televizním zpravodajství

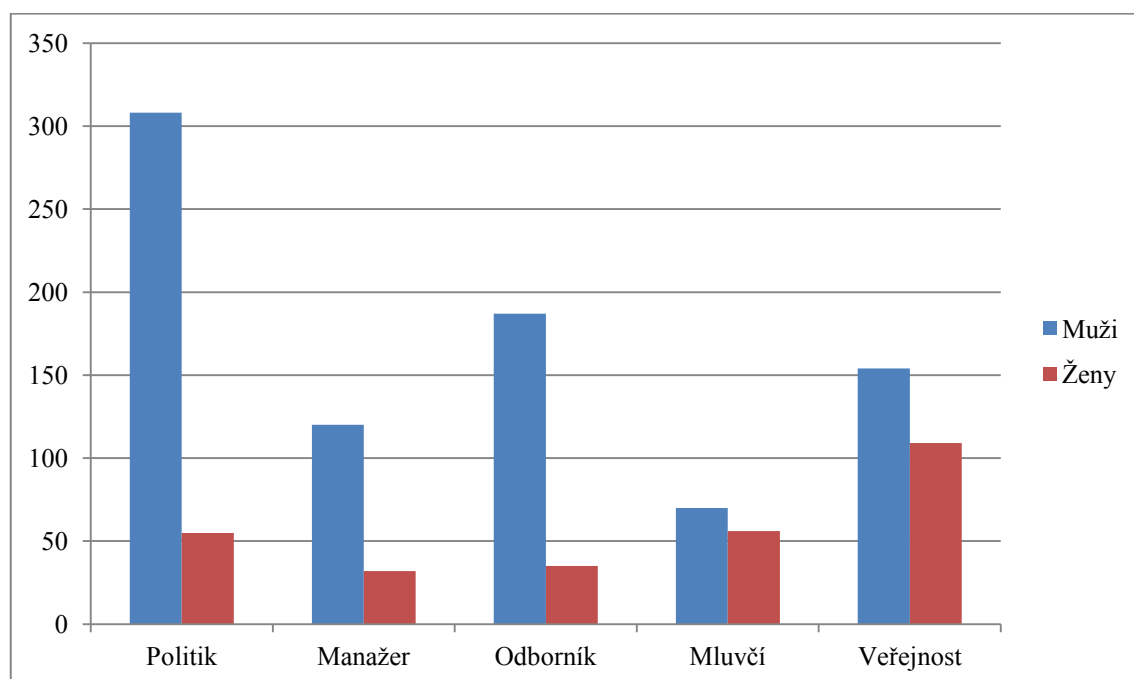
V této kapitole představím data, která dokládají, v jakých povoláních, se objevovaly ženy a muži ve zprávách. Kategorie osoby jsem po konzultaci s vedoucím práce určila následovně: Politici, Manažeři, Odborníci, Mluvčí a Veřejnost. Ke každé osobě mohlo být přiřazeno pouze jedna kategorie, která byla jasná z obsahu zprávy. Pokud se jedna osoba vyskytovala ve zpravodajství v průběhu večera víckrát, byla zapisována pouze jednou k patřičné kategorii.

Pro lepší upřesnění si vymežíme, kdo podle mého určení spadá do politiků, manažerů, odborníků, mluvčí a veřejnosti. Politik je osoba, která je aktivně angažovaná v rozhodování o politice. Do této kategorie spadá i prezident. Manažerem nebo manažerkou rozumíme vedoucího pracovníka určité společnosti nebo organizace. Do této kategorie jsme zařazovali ředitele nebo ředitelky určité firmy, společnosti, vedoucí pracovníky určitého oddělení atd. Odborníkem rozumíme osobu, která má zkušenosti v určitém oboru a to nejen teoretické znalosti, ale i praktické. Mluvčí představují lidé, kteří jsou pověřeni mluvit jménem konkrétní firmy, organizace nebo osoby. Poslední

kategorií v povolání je veřejnost. Veřejností rozumíme přímé nebo nepřímé aktéry (občany) určité situace.

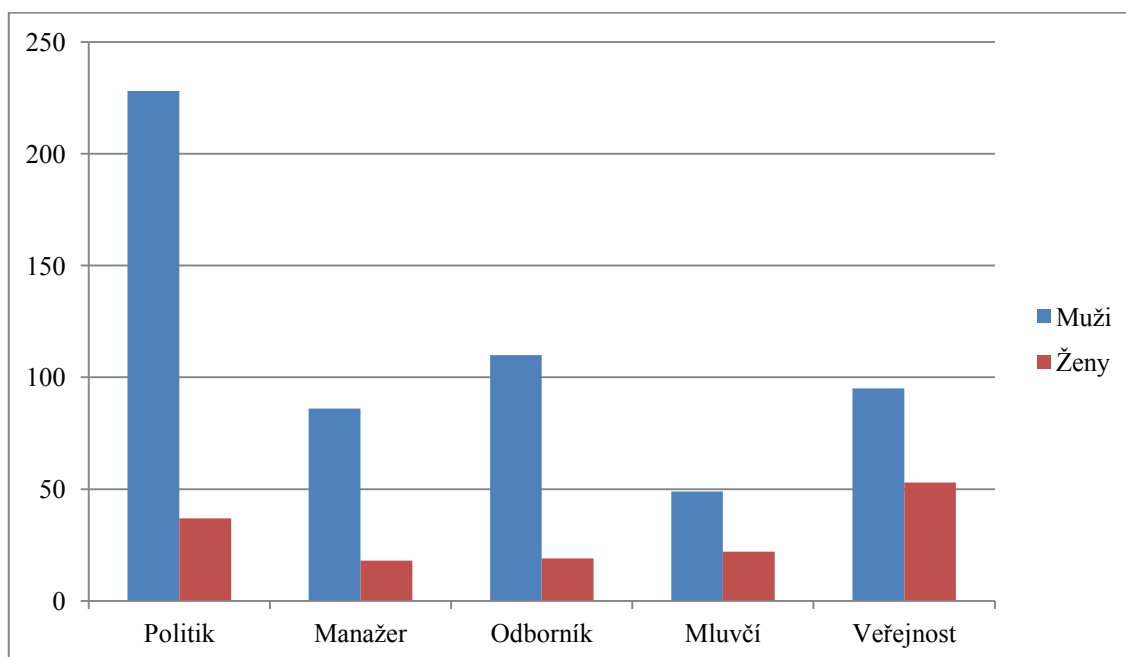
Z celkového počtu 1126 respondentů, měli muži–politici (celkem 308 politiků) a odborníci (187) největší zastoupení. Ženy nejvíce dominovaly jako přímá nebo nepřímá reakce na různé situace, tedy kategorie nazvaná veřejnost, kde bylo více než 109 žen. Graf č. 2 nám dokládá stereotypní předpoklady o ženách, které jsme si rozebíraly v teoretické části a to tak, že ženy se vyskytují v médiích převážně jako ženy v domácnosti, spotřebitelky či oběti činů. Je zajímavé, že na druhém místě ve výskytu žen je kategorie mluvčí a pak političek.

Graf 1: Prezentace kategorií žen a mužů v televizním zpravodajství Události a Zprávy

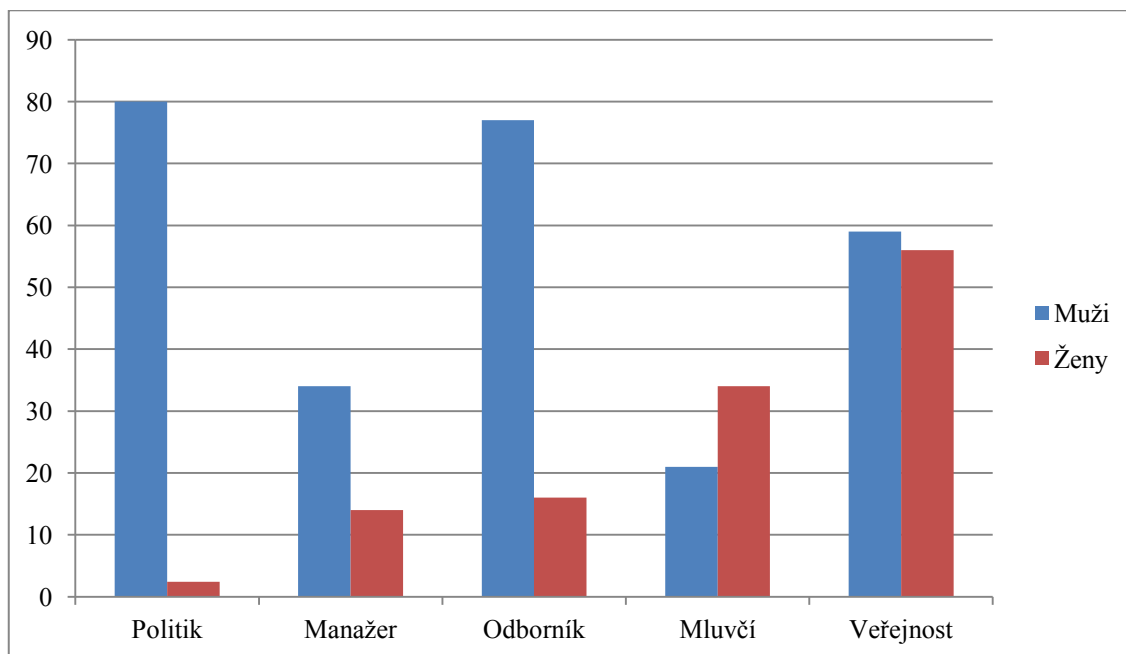
Zdroj: Autorka práce, 2017 (vlastní šetření)

Graf 2: Kategorie mužů a žen jako respondentů v hlavním tv zpravodajství Události ČT1

Zdroj: Autorka práce, 2017 (vlastní šetření)

Graf 3: Kategorie mužů a žen jako respondentů v hlavním tv zpravodajství Zprávy FTV Prima

Zdroj: Autorka práce, 2017 (vlastní šetření)

Se základním souborem dat by bylo možné navíc dále pracovat, například můžeme vysledovat v jakých tematicky zaměřených zprávách, kdo nejvíce vystupoval nebo jestli byla zpráva pozitivní nebo negativní.

V následující podkapitole si vyhodnotíme hypotézy a cíl práce.

5.4 Interpretace a diskuse výsledků

Cílem této bakalářské práce bylo popsat a analyzovat, jaký prostor dostávají ženy–politicky jako respondentky v televizním zpravodajství oproti mužům–politikům. Praktická část postupovala metodou obsahové analýzy, tak aby mohla nejen splnit cíl práce, ale i potvrdit nebo vyvrátit určené hypotézy, sestavené na základě výzkumných otázek. Na závěr jsme prováděli ještě komparaci obou televizních hlavních zpráv.

Hypotéza č.1: Televizní zpravodajství ČT1 a FTV Prima dává ženám takový prostor, jaký ho mají v politice.

Tato hypotéza se nám nepotvrdila. V České republice představují ženy–politicky necelých dvacet procent v Poslanecké sněmovně a Senátu. Hlavní televizní zpravodajství ČT1 dává ženám–politikám pouze 14,5 % prostoru. FTV Prima poskytuje ženám–politikám 18,4 % prostoru. FTV Prima dává ženám–politikám takový prostor, jaký mají v Senátu. Proto, aby bylo větší zastoupení žen–politiků v médiích, musí mít ženy větší zastoupení v politice. Bariéry, které ženy odpoutávají od této profese, by se měla společnost snažit zbavovat. Uvedla bych zde ráda, tak jako v teoretické části, příklad neziskové organizace *Fórum 50 %*. Tato nezisková organizace usiluje o to, aby v ženách vzbudili zájem o politiku, a pomáhá jim překonávat různé bariéry a strach, který mohou mít při vstupu do politiky. Neměli bychom se spoléhat na tzv. přirozený vývoj vyrovnaného zastoupení žen v politice. Podle neziskové organizace *Fórum 50 %* existují důkazy, že smíšené týmy žen a mužů pracují efektivněji a dokonce země s vyšším zastoupením žen mají nižší míru korupce. V teoretické části jsme probrali i genderové kvóty, které jsou nejlevnější, nejefektivnější a nejrychlejší způsob pro dosažení žen do politiky. Kvóty mohou být buď stanovené zákonem (Belgie,

Polsko), nebo si je mohou dobrovolně zavést politické strany. Opatření lze přijmout, než bude dosaženo minimální hranice 30 % zastoupení, jako je to např. v Dánsku. Nezisková organizace i tento rok pořádá kurz pro političky s názvem - *Zabodujte ve volbách. Máte na to!*.⁵⁴

Hypotéza č.2: Ženy oproti mužům čelí v televizním zpravodajství hodnotícím soudům, a proto dostávají prostor nejčastěji v kategorii veřejnost.

Hypotéza se potvrdila. Ženy v hlavním televizním zpravodajství ČT1 a FTV Prima vystupovaly nejvíce v kategorii veřejnost. Výsledek koresponduje s názory v teoretické části mé práce. Ženy-respondentky vystupují často jako spotřebitelky, matky, svědkyně nebo oběti trestných činů. Projevilo se, že média mají tendenci dlouhodobě zobrazovat ženy jako respondentky ve stereotypních rolích. V teoretické části jsme mluvili i o jevu symbolická anihilace, který popsala paní Gay Tuchman, kde média systematicky pokřivují obrazy různých společenských skupin, nebo o nich prostě mlčí. Je to tedy jakési pomyslné zničení dané skupiny ve světě tvořeném médiem.

Hypotéza č.3: Televizní zpravodajství dává obecně větší prostor mužům respondentům oproti ženám respondentkám.

Hypotéza se potvrdila. Z celkového počtu respondentů, bylo osloveno pouze 25,5 % žen oproti 74,5 % mužů. Výsledek odpovídá teoretické části, která popisuje historická fakta zdůrazňující nedokonalost ženského těla, podřízenou roli ve společnosti a převažující roli matky. Zpravodajská relace Události oslovila během výzkumného období 149 (20,8 %) žen a 568 (79,2 %) mužů. Zprávy FTV Prima daly prostor 138 (33,7 %) ženám a 271 (66,3 %) mužům. Z tohoto počtu vyplývá skutečnost, že obě zpravodajské relace nepřesáhly více než 35 % zastoupení žen-respondentek. Tento výsledek dokazuje, že i *Analýza zpravodajství českých televizí* od společnosti Media Tenor mapující rok 2010 se shoduje s výsledky mého zkoumání. Nejvyšší procentuální

---

⁵⁴ OBČANSKÉ SDRUŽENÍ FÓRUM 50 %. *Společenské překážky [online].*2009 [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: <http://padesatprocent.cz/cz/statistiky/bariery-v-politice/spolecenske-prekazky>

zastoupení žen respondentek bylo v Událostech ČT1 21 % a v FTV Prima Zprávy 33 %. Potvrdilo se mi, že i můj krátkodobý výzkum přinesl obdobné procentuální výsledky.

Hypotéza č.4: Veřejnoprávní televize ČT1 má větší rovnoprávnost žen a mužů jako respondentů v obsahu zpráv oproti komerční televizi FTV Prima, protože je navíc řízena Kodexem ČT.

Čtvrtá hypotéza byla díky výsledkům vyvrácena. Komerční televize FTV Prima měla vyváženější poměr žen a mužů jako respondentů v hlavním zpravodajství. Celkem o 12,9 % dostaly více prostoru ženy respondentky. V praktické části jsme definovali nařízení *Kodexu ČT* ohledně rovnoprávnosti mužů a žen. Česká televize by měla dodržovat nařízení z článku 13 o tom, že se bude věnovat zvláštní péči o rovnoprávnost žen a mužů v obsahu zpráv. Výzkum ukázal, že i když hlavní televizní zpravodajství Zprávy je o přibližně 20 minut kratší než Události, ženy–respondentky měly v porovnání s muži větší procentuální zastoupení než ve veřejnoprávní televizi ČT1.

Na závěr bych ráda shrnula komparaci obou hlavních televizních relací. Z celkového počtu respondentů 1126, se obě zpravodajské relace shodovaly v upřednostňování mužů–respondentů nad ženami–respondentky. Zároveň se ženy vyskytovaly nejčastěji v kategorii veřejnost. FTV Prima překvapivě zobrazovala více žen–politiků než ČT1 a to o 4,4 procent. Naopak tomu bylo u mužů, kdy se muži–politici vyskytovali o 4,4 procent více v Událostech než ve Zprávách. Bohužel ani jedna ze zpravodajských relací nepřekročila procentuální podíl žen–politiků ve zpravodajství jako v politice (20 %). Žen–politiků vystoupilo v Událostech celkem 37 a ve Zprávách 18. Muži–politici se objevili v Událostech v 228 případech a ve Zprávách v 80. Ve vybraných kategoriích se obě hlavní zpravodajské relace shodují v tom, že nejčastěji jsou osloveni muži v kategorii politik a ženy v kategorii veřejnost.

Empirické šetření zmapovalo prostor žen–politiků v hlavním televizním zpravodajství ČT1 a FTV Prima oproti mužům–politikům.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo popsat a analyzovat prostor žen–politických v televizním zpravodajství oproti mužům–politikům. Ve své práci jsem nejprve vymezila základní pojem gender, jeho historii, stereotypy a počátky v české žurnalistice. Dále jsem popsala zastoupení žen a mužů jako respondentů v televizním zpravodajství a na závěr jsem v teoretické části vysvětlila jev politická komunikace a genderové kvóty. Na základě prostudované literatury teoretickou část práce považuji za dostatečnou ohledně problematiky naší práce.

Na základě výsledků z obsahové analýzy jsem potvrdila nebo vyvrátila jednotlivé hypotézy. Cíl mé práce byl tedy naplněn. Výsledky obsahové analýzy ukázaly, že ženy–politicky mají nižší zastoupení v televizním zpravodajství oproti mužům–politikům. Konkrétně mluvíme o 15,2 % žen–politických, které se vyskytovaly v televizním zpravodajství jako respondentky v průběhu sledovaných dvou týdnů. Muži–politici tvořili 84,8 % v televizním zpravodajství jako respondenti. Pokud bychom zde uvedli výsledky z analýzy povolání jednotlivých respondentů, potvrdí se nám zde předpoklady Gay Tuchman a pana T. Trampoty, kteří ženy viděli v televizním zpravodajství pouze v rolích matek, spotřebitelek a nebo akterek konkrétní události. Ženy podle našich výsledků se nejčastěji vyskytovaly v kategorii „veřejnost“, tedy byly přímými nebo nepřímými aktéry situace, zatímco muži se vyskytovali nejčastěji v kategorii politiků.

Jednotlivé závěry empirického šetření o výskytu žen–politických v televizním zpravodajství nepřinesly mimořádné výsledky, přesto si myslím, že mají svůj důležitý význam. Přinášejí ale významnou informaci o tom, že snaha o rovnoprávnost žen v politice a bariéry, kterým musí ženy čelit ve společnosti při vstupu do politiky, jsou stále aktuální. Ukázalo se, že Česká republika je v této otázce pozadu oproti jiným zemím z Evropské Unie. Např. ve Švédsku jsou ženy–politicky dosazeny z 23 ministerských postů na 12. Zklamáním je pro mě především skutečnost, že výsledky mé práce jsou srovnatelné s obsahovou analýzou od společnosti Media Tenor z roku 2010. Ukázalo se, že ani po sedmi letech se situace v rovnoprávnosti zastoupení žen–politických ve zpravodajství v České republice nezměnila.

Pro další empirický a teoretický výzkum bych doporučila kromě obsahové analýzy i osobní rozhovor s konkrétními političkami a politiky. Díky němu bychom mohli do výzkumu vnést lepší konkrétní pohledy jak ze strany političek, tak politiků. Pro zlepšení postavení žen v politice se jeví dosažení hranice alespoň 30 % ženského zastoupení. Pokud se situace ve společnosti nezmění, budou ženy v politice stále pouze výjimkou.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 4. vyd. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9
- JANDOURAK, J. *Slovník sociologických pojmů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3679-2
- JIRÁK, J. a KÖPPLOVÁ, B. *Masová média*. 2. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0743-6
- JIRÁK, J. a KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-697-7
- JIRÁK, J. a ŘÍCHOVÁ, B. *Politická komunikace a média*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0182-6
- KALNICKÁ, Z. *Úvod do gender studies. Otázka rodové identity*. Opava: Slezská univerzita, 2009. ISBN 9788072485284
- MATUŠKOVÁ, A., EIBL, O. a KRČMÁŘ, J. *Efektivní politická komunikace*. Praha: Evropské hodnoty o.s., 2009. ISBN 978-80-904158-3-6
- OAKLEYOVÁ, A. *Pohlaví, gender a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-403-6
- OSVALDOVÁ, B. *Česká média a feminismus*. Libri, 2004. ISBN 80-7277-263-5
- OSVALDOVÁ, B. et al. *Zpravodajství v médiích*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1899-9
- RENZETTI, C. M. a CURRAN, D. J. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0525-2
- ŘÍCHOVÁ, B. *Úvod do současné politologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-628-4
- TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-096-8
- VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 2. vyd. Praha: UJAK, 2010. ISBN 978-80-86723-88-4

Seznam použitých zahraničních zdrojů

- KOBOVÁ, L., MAĐAROVÁ, Z. a OSTERTÁGOVÁ, A. *Politiky a političky*. 1. vyd. Bratislava: Aspekt, 2011. ISBN 978-80-85549-92-8

Seznam použitých internetových zdrojů

- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Gender: Historie – Historie genderové problematiky v ČR [online]*. © 29.2.2016a [cit. 2016-11-27]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/gender/gender_hist-historie_genderove_problematiky_v_cr
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Gender: Základní pojmy*. © 29.2.2016b [cit. 2016-11-29]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/gender/gender_pojmy
- JONÁKOVÁ, J. *Ženy a média [online]*. © 4.8.2003 [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: <http://www.feminismus.cz/cz/clanky/zeny-a-media>
- ČESKÁ TELEVIZE. *Kodex ČT [online]*. © 2.7.2003 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/preambule-a-vyklad-pojmu/>
- KOLÁŘOVÁ, J. *Média a stereotypy: A paní profesorko, co říká Váš manžel na to, že kvůli práci nestiháte domácnost a rodinu [online]?* © 31.3.2009 [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://www.feminismus.cz/cz/clanky/media-a-stereotypy-a-pani-profesorko-co-rika-vas-manzel-na-to-ze-kvuli-praci-nestihate-domacnost-a-rodinu>
- KUBÁLKOVÁ, P. a ČÁSLAVSKÁ, T. *Gender, média a reklama*. Otevřená společnost, o.p.s. – Centrum ProEquality, 2009. ISBN 978-80-87110-15-7. Dostupné z: www.otevrenaspolecnost.cz/download-publication/122
- MATÚŠKOVÁ, Š. *Konference žena a média představila výzkum Obraz žen ve zpravodajství českých médií [online]*. © 26.11.2003 [cit. 2016-12-21]. Dostupné z: <http://genderstudies.cz/tiskove-zpravy/tz.shtml?x=220540>
- NEZISKOVÁ ORGANIZACE FÓRUM 50 %. *Společenské překážky [online]*. 2009 [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: <http://padesatprocent.cz/cz/statistiky/bariery-v-politice/spolecenske-prekazky>
- ÚŘAD VLÁDY ČR. *Akční plán pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích na léta 2016 -2018 [online]*. © 02. 2016 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/vlada-schvalila-akcni-plan-pro-vyrovnane-zastoupeni-zen-a-muzu-v-rozhodovacich-pozicich-146798/>
- ZÁKON č. 231/2001 Sb. *Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů [online]*. 4.7.2001 [cit. 2017-01-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-231#cast5>

SEZNAM ZKRATEK

apod (a podobně)

atd. (a tak dále)

č. (číslo)

ČT (Česká televize)

ČT1 (Česká televize 1)

ČR (Česká republika)

MDŽ (Mezinárodní den žen)

MBA (profesní titul)

Mgr. (magistr)

např. (například)

OSN (Organizace spojených národů)

popř. (popřípadě)

s. (strana)

tzv. (tak zvaný)

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1: Pohlaví respondentů – celkový soubor	44
Tabulka 2: Respondenti podle pohlaví – komparace ČT1 a FTV Prima.....	44
Tabulka 3: Celkový soubor žen–politček a mužů–politiků v Událostech a ve Zprávách	45
Tabulka 4: Výskyt politiků a politček jako respondentů v Událostech a ve Zprávách .	46

Seznam grafů

Graf 1: Prezentace kategorií žen a mužů v televizním zpravodajství Události a Zprávy47	
Graf 2: Kategorie mužů a žen jako respondentů v hlavním tv zpravodajství Události ČT1	48
Graf 3: Kategorie mužů a žen jako respondentů v hlavním tv zpravodajství Zprávy FTV Prima.....	48

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 - Kodex České televize – Článek 13	I
Příloha 2 - Akční plán pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích na léta 2016–2018	II
Příloha 3 - Práva a povinnosti při vysílání programu – Zákon č. 231/2001 Sb.....	III

Čl. 13 Z á k a z d i s k r i m i n a c e

13.1 Program České televize nesmí v divácích vyvolávat nebo utvrzovat představy, že lidé náležející k určité rasové, národnostní, etnické nebo sociální skupině mají pro tuto svoji skupinovou příslušnost jiné postavení ve společnosti než ostatní. Česká televize je povinna zdržet se stereotypů v popisování konkrétních skupin, respektive jejich příslušníků.

13.2 Česká televize nebude kohokoliv při svém provozu nebo v programu diskriminovat, zejména z důvodů pohlaví, věku, rasy, sexuální orientace, národnosti, etnické příslušnosti, náboženství nebo příslušnosti k určité sociální skupině.

13.3 Česká televize zajistí, je-li to možné, aby skladba účinkujících, případně komparsu v pořadech vlastní výroby odrážela národnostní a etnickou skladbu obyvatelstva v České republice na základě aktuálních demografických trendů, a to především při natáčení pořadů s publikem ve studiu. Celkové vyznění účasti těchto osob musí působit jako zcela samozřejmé a obvyklé.

13.4 Obdobně jako v případě menšin zahrnutých v čl. 13.3 postupuje Česká televize při vytváření prostoru pro účast zdravotně postižených v pořadech. Při návrhu a konstrukci dekorací k natáčení pořadů s účastí publika, případně komparsu je nezbytné počítat s účastí tělesně postižených osob. Česká televize je povinna ve svých objektech zajistit možnost bezproblémového pohybu osob na invalidním vozíku zejména tak, aby se mohly snadno dostat do studií a na obslužná pracoviště. Recepční služba v objektech určených k návštěvám spolupracovníků, účinkujících a veřejnosti musí zajistit asistenci pro osoby s tělesným postižením, jakož i pro starší občany se sníženou pohyblivostí.

13.5 Česká televize věnuje zvláštní péči rovnoprávnosti uplatnění mužů a žen, a to jak v provozu České televize, tak ve skladbě programu.

3.1 Opatření pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v politice

Tento Akční plán se ve své úkolové části B soustředí na stanovení takových úkolů pro státní správu, které budou ve vztahu k politické oblasti nejefektivnější. Zároveň si je však vědom, že politické strany jsou na státu a státní moci nezávislé a stát by v zájmu zachování této jejich pozice měl autoritativně do jejich fungování zasahovat co nejméně. Proto je mimo níže podrobněji rozpracované úkoly pro jednotlivé resorty součástí tohoto Akčního plánu také Příloha č. 1, která obsahuje seznam doporučení, která mohou, resp. by měly politické strany využít, pokud by měly zájem vyrovnané zastoupení žen a mužů uvnitř sebe samotných a/nebo v rámci svého působení lépe prosazovat.

Úkolová část B se zaměřuje na zavedení kvantitativních cílů do volebních zákonů pro sestavování kandidátních listin. Úprava se týká voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, Evropského parlamentu, krajských zastupitelstev a Hlavního města Prahy. Stanovení závazných pravidel pro sestavování kandidátních listin s ohledem na vyrovnané zastoupení žen a mužů je nejjednodušší, nejpřímější a nejefektivnější cestou pro vyrovnané rozhodovací sbory a tedy rozhodování obecně. Nová pravidla by mělo definovat společně s ministrem pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu ministerstvo vnitra.

Druhým úkolem je analýza přítomnosti genderových stereotypů v předvolebních kampaních v ČR, jejíž výsledky by měly napovědět více o příčinách nedostatečného zastoupení žen v rozhodovacích politických funkcích a zároveň poslouží k osvětě veřejnosti i samotných politických stran. Osvětu a výraznější diskusi k tématu vyrovnaného zastoupení žen a mužů v politice chce stát iniciovat také s pomocí workshopu.

Posledním významným úkolem v politické oblasti je vytvoření manuálu pro politické strany, který by byl stručným a přehledným návodem k nastavení, aktivnímu uplatňování a prosazování politického programu podpory rovnosti žen a mužů, a to v rámci vnitřních pravidel i směrem navenek politických stran.

ČÁST PÁTÁ

PRÁVA A POVINNOSTI PROVOZOVATELŮ VYSÍLÁNÍ A PROVOZOVATELŮ PŘEVZATÉHO VYSÍLÁNÍ

HLAVA I

PRÁVA A POVINNOSTI PŘI VYSÍLÁNÍ PROGRAMU

§ 31

Obsah programů

(1) Provozovatel vysílání a provozovatel převzatého vysílání má právo vysílat programy svobodně a nezávisle. Do jejich obsahu lze zasahovat pouze na základě zákona a v jeho mezích.

(2) Provozovatel vysílání poskytuje objektivní a vyvážené informace nezbytné pro svobodné vytváření názorů. Názory nebo hodnotící komentáře musí být odděleny od informací zpravodajského charakteru.

(3) Provozovatel vysílání je povinen zajistit, aby ve zpravodajských a politicko-publicistických pořadech bylo dbáno zásad objektivity a vyváženosti a zejména nebyla v celku vysílaného programu jednostranně zvýhodňována žádná politická strana nebo hnutí, popřípadě jejich názory nebo názory jednotlivých skupin veřejnosti, a to s přihlédnutím k jejich reálnému postavení v politickém a společenském životě.

(4) Provozovatel vysílání ze zákona je povinen sestavovat programovou skladbu tak, aby ve svém vysílání poskytoval vyváženou nabídku pro všechny obyvatele se zřetelem na jejich věk, pohlaví, barvu pleti, víru, náboženství, politické či jiné smýšlení, národnostní, etnický nebo sociální původ a příslušnost k menšině.

(5) Provozovatel rozhlasového nebo televizního vysílání je oprávněn do vysílání současně zařazovat i pořady, programové prvky a další části vysílání, zejména reklamu a teleshopping, s regionálně odlišným obsahem. Provozovatel celoplošného rozhlasového a televizního vysílání s licenci je povinen vysílat celoplošně bez zařazování pořadů a dalších částí vysílání, programových prvků a reklamy s regionálně odlišným obsahem minimálně 85 % týdenního vysílacího času.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Dominika Pravdová

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: Prezenční

Název práce: Presentace žen-političek jako respondentek v televizním zpravodajství ČT a FTV Prima

Rok: 2017

Počet stran textu bez příloh: 44

Celkový počet stran příloh: 8

Počet titulů českých použitých zdrojů: 14

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 10

Vedoucí práce: Mgr. Michal Schuster, MBA